

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

292

D

11

H. S. D.
[Signature]

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK

08

g. j. van Dinschede

FREDERICI CREUZERI

O R A T I O.

292211

FREDERICI CREUZERI,

GRAECARUM LATINARUMQUE LITERA-
RUM IN ACADEMIA HEIDELBER-
GENSI PROFESSORIS P. O.

O R A T I O

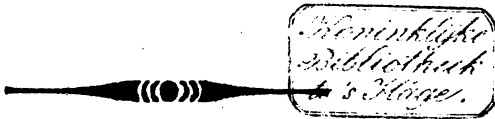
D E

CIVITATE ATHENARUM OMNIS
HUMANITATIS PARENTE,

QUA LITERARUM GRAECARUM
CATHEDRAM

IN ACADEMIA LEIDENSI

AUSPICATURUS ERAT.

LUGDUNI BATAVORUM

APUD VAN LAAR ET HERDINGH,

M D C C I X.

VIRO EXCELLENTISSIMO

J O A N N I M E E R M A N,

Domino Vuureni & Dalemi, Ordinis Regii Equestris Decurioni, Artium Liberalium Univerfarum Praefecto,

E T

VIRIS AMPLISSIMIS CURANDAE ACADEMIAE LUGDUNO-BATAVAE QUINQUEVIRIS MERITISSIMIS HUMANISSIMIS

PETRO LEONARDO VAN DE KASTEELE,

Regii Confilii Senatori, Ordinis Equestris Decurioni.

H I E R O N Y M O D E B O S C H,

Ordini Regio Equestri adscripto.

J O A N N I D E K R U Y F F,

Civitatis Leidenfis regundae Quatuorviro.

DIDERICO RUDOLPHO WYCKER-HELD B I S D O M,

Ordini Regio Equestri adscripto; et Urbis Leidenfis Confuli.

GE-

**GERARDO ANDREAE MARTINO
VAN BOMMEL,**

**Ordini Regio Equestri adscripto, Colle-
gii Rhenolandici Aggeribus curan-
dis praefecti Quaestori, et Civi-
tatis Leidensis regundae Qua-
tuorviro,**

*Hanc Orationem, reveren-
tiae suae gratique ani-
mi tesseram,*

FREDERICUS CREUZER

D. D.

LEC

L E C T O R I S.

FREDERICUS CREUZER.

*S*uspicio fore plurimos, qui mirentur singulare negotium Orationis, nunquam habitae, sed tamen prolatae in lucem ab eo, qui habiturus erat. Cujus consilii rationes patere cordatioribus volo: ceterorum enim judicia procul habeo.

Ego Leidam vocatus, quanquam aegre avellebar ab amicorum hinc agentium consuetudine, tamen illic rerum mearum sedem locare constitueram. Atque illo tempore conscripsi hanc qualemcumque orationem, non effictam ad istarum similitudinem, quales meditari solent, qui non tam id agunt, ut suam animi sententiam prodant, quam ut sophistarum more probabiliter monstrent δ, τι δὲ εἶποι quicumque se ad dicendum pro re nata dederit. Neque nunc aliter sentio, posteaquam vitae meae arbiter me huc redire voluit. Nam cum delatus in Bataviam mature vidissem, meae quidem valetudini obesse illud coelum faustissimum aliis, & ipsius PARADY-

---

DYSII, *experientissimi elegantissimique medici, intercederet auctoritas, qui me unquam illic recte valere posse negabat: haud mediocria studia me devinxerunt* & LITERARUM PRAEPECTI & ACADEMIAE LUGDUNENSIS CURATORUM PROFESSORUMQUE. *Cujus necessitudinis quum meum aliquod testimonium voluissem exflare, nunc quidem nihil succurrit, nisi haec ipsa Oratio. Eam ego prodire jussi, ut monumentum sit meae, si minus facundiae, quam in me non inesse scio, verum tamen voluntatis.* WYTTEBACHIO autem meo quid retribuam, quo pensari possint cumulate ab eo in me collata officia, neque nunc habeo, neque unquam habebo. Quem virum ex quo absentem cognovi sermonibus RANGII & lectione illius operum, non equidem desii suspicere: postquam praesens praesentem perspexi, ambigo, utrum admirer impensius, an diligam. Illud utinam aliquando detur, ut eidem exhibeam tesserae loco e nostris literis, quod tanto nomine haud indignum existimetur. Alterum votum hoc suscipio, uti quantum cupio tantum valeam satisfacere ei viro, qui me Heidelbergam revocavit, quo efficaciter adjuvem honesta juvenum studia, nec desim Collegarum consiliis, in quorum amore jam rursus acquiesco.

Scrib. Heidelbergae d. xxiii Octobr. MDCCCIX,

O R A T I O

D E

CIVITATE ATHENARUM OMNIS HUMANITATIS PARENTE.

Magnam inesse admonitionis vim in adspectu locorum, & veteres monuerunt, & hodieque peregrinatorum quivis suo ipse sensu confirmare solet. Neque vero, quare hoc fiat, cum *Pifone* quaero, sed ipsius verbis dico, naturâ datum esse, ut, cum ea loca videamus, in quibus memoria dignos viros acceperimus multum esse versatos, magis moveamur, quam si quando eorum ipsorum aut facta audiamus, aut scriptum aliquod legamus. Quod quidem in hanc vestram urbem maxime cadere, nemo paullo eruditior ignorat. Qmitto cetera, licet hæc ejusmodi sint, ut in hanc

A

item

item verissime dicatur illud, quacunque ingredimur, in aliquam historiam vestigium ponimus: & meo me nunc cum maxime studio duci patior, quod literarum disciplina continetur. Atque inde a renatis literis harum laude nobilitatos nulla fere civitas in suorum numero plures habuit. Nichil mirum igitur, usu venire, ut, quicunque artium studiosus huc devenierit, acrius multo & attentius de illis earundem adjutoribus, locorum admonitu cogitet. Hoc si in iis fieri solet, qui peregrinatores tantum spectatoresque huc deferuntur, quomodo me animatum creditis, qui, vocatus publice, in hoc sacrarium pedem intuli? Quo me obtutu haec spatia lustrare arbitramini, quae toties summorum virorum vocibus resonarunt, cum mihi hodie & fortasse etiam posthac hoc ipso loco dicendum sit? Quo me animo, ut in altiorememoriam egrediar, dicere existimatis: hic HEMSTERHUSIUS fuit, hic ejus auditores RUHNKENIUS & VALCKENARIUS, cum in eadem me cathedrâ locatum videam, quam ille Graecarum literarum stator omnium primus occupavit, hic, dignus eo viro discipulus, suis laudibus insignem reddidit? Atque haec ipsa sedes, per funestissimam cladem orbata LUZACIO, hujus nunc quoque vocem desiderare videtur.

Quae funera sicut vobiscum luxerunt omnes, quicunque humanitatis sensu non prorsus destituerentur, ita iidem & vobis & literis & sibi ipsis

gra-

gratulati sunt tot egregia ornamenta servata in summo discrimine urbis; quae, ne' funditus everteretur cavit Deus, qui eandem honestissimarum rerum omnium sedem constitui voluit. Ego autem pie veneror summum vitae mortisque arbitrum, qui ex civium vestrorum, quos equidem libenter servassem, obitu vitae meae rationes suspensas esse iussit, quandoquidem fas est hoc magis venerari abstrusa Dei consilia homines, quominus eadem perspicere valent. Veneror item, uti decet, mandata AUGUSTISSIMI REGIS, qui Dei se vicarium in his terris eo praestat maxime, quod artes pacis insigniter tuetur & liberaliter nutrit; quae, quoniam benefaciendo inprimis cernuntur, divinam benignitatem prae ceteris imitantur & referunt.

His ille servandis augendisque praefecit eos viros, qui ipsi non modo earundem dulcedine tenentur, & quidquid a gravissimis curis otii eximitur, earum delibatione honestissime exhilarare solent, verum iis se ita insinuarunt penitus, ut, qui hoc unum norit, nihil praeterea eos in tota vita egisse judicaret, utque eorum nomen illustratum virtutibus jam per universum literarum orbem posteritatis memoriae commendaretur.

Itaque non solum defunctorum indiciis loca haec me commovent, sed excitatur quoque animus adspectu eorum, qui salvi sospitesque in hunc amplissimum coetum coiistis. Primos enim &

loco & ordine sedentes video *artium liberalium*. In hoc regno *Praefectum* hujusque Academiae *Curatores* illustrissimos viros, earumque rerum, quae ad literas pertinent, omnium gravissimos intelligentissimosque judices arbitrosque; quorum sententiâ comprobari eorum etiam interest, qui me longe instructiores scientiâ & eloquentiâ promtiores huc efcendere consueverunt. Quocunque porro oculos converto, conspicio homines, qui singuli bonarum artium sensu imbuti, suam quisque disciplinam suo & ingenio & usu insigniter adjuvant & exornant. His te quoque assidentem video, Vir summe DANIEL WYTENBACHI. Nam tu mihi nominatim appellandus es, cujus nomen etiam puerulo in literarum initiis tradendis mihi optimus praeceptor cum laude solebat edere. Te deinde, cum primum ad aliquam doctrinae notitiam pervenire coepi, velut antesignanum suspiciendum & usque confectandum dixi. Hoc iter ingresso magis mihi in dies apparuit, quo Tu jam loci enixus esses; cumque, quod institueram, non datum esset, ut aequis passibus consequerer: quod concessum erat, illud feci, ut neminem magis nec admirarer nec imitarer, quicumque in his literis hac aetate & regnant, & regnare communi intelligentium judicio dicuntur. Atque quo vehementius dolueram, Te mihi ereptum civibusque meis, & carissimum RUHNKENIO retineri in Bataviâ, qua nulla unquam terra has literas earumque
ad-

adjutores laetius aluit; hoc magis nunc quam maxime laetor, Te redditum mihi meisque conatibus, neque civem modo redditum, sed additum etiam socium atque collegam.

Quanquam quale hoc sit, collegam nancisci in literis principem, nemo non intelligit, qui quidem humanarum virium justam mensuram facere queat: ego autem novitius cum veterano compositus ita percontiseo, ut timorem quoque faciat.

Atque hoc loco, Auditores, illud velim a vobis fieri, ut mearum rerum rationem reputetis. Nam primum designor a *Praefecto & Curatoribus*, qui & ipsi literarum in primis laude claruerunt: arcessor in eam Academiam, quae illustribus earum artium, quas profiteor, ornamentis olim conspicua, hodieque eadem claritate inter plurimas excellit: succedere jubeor eis viris, quibus majores nec haec terra nec ulla alia unquam protulit: adjungor ei collegae, cujus qui non plane dispar evadere velit, ei nunquam liceat in secundis, nedum in tertiis consistere. Videtisne, quae cuivis vel paratissimo munus aliquod ineunti singula timorem incutere possunt, ea mihi medio-criter instructo, sese nunc objicere universa? Quo igitur solertius REGIAE voluntatis vim ex-pendo, & judicii Academiae hujus *Curatorum* gravitatem reputo, eo major cura me invadit, sollicitudoque injicitur, quomodo tantum tam insigni-

nis muneris onus sustinere atque efficere possim, ut ei satis videar respondere. Rursus, ubi mecum cogito, illud non sine providi Dei numine factum, &, quam ego iudicii gravitatem extimueram, eam aequiparari magnitudine beneficii, quod amplectendum potius sit, quam recusandum; igitur haec ubi mecum reputo, me ipse confirmo, & facite patior tennitatem meam in tam insigni vestra humanitate acquiescere. Neque Tua mihi humanitas dērit, Vir ornatissime, qui eas disciplinas Tui ingenii luce collustras, quae ab ea virtute nomen invenerunt. Tibi jūctus incitatione gressu & alacrius tenebo eum cursum, quem sejunctus a Te, Tuo tamen exemplo ductus, instigueram; & si quando vel deficiat vis ingenii, vel minus instructus reperiar magnarum artium disciplinis, Te adjutore utar & honestorum consiliorum auspice, ut non provinciae solum ratio Te mihi copulet collegiique societas, sed ea quoque necessitudo intercedat, quam studiorum voluntatisque consociatio & conglutinare & retinere solet.

Quam vero liberalitatem a vobis, Auditores, exoptavi, velut perpetuam mearum rerum munerisque adjutricem & sociam, eam hodierno quoque die mihi ut praestetis vehementer rogo. Nam cum majorum nostrorum laudabile institutum sisserat, ut ei, qui munus auspicetur, dicendum sit de hujusmodi argumento, quod cum illo arctius

tius contineri videatur: equidem praeclare intelligo, a mei ingenii modulo nihil magnopere posse proficisci, quod eruditissimorum hominum animos vel advertere novitate sua possit, vel delinire dulcedine, vel gravitate etiam commovere. Quo magis faciendum est mihi, ut de ea re dicere instituiam, unde ipse vestri iudicii rationes suspensas velim. Nam cum mea maxime interfit, humaniter de me statui, equidem explicabo, quantum humanitati debeatur. Et quoniam Graecarum literarum munus aggredior, quae Atticorum maxime scriptorum praestantiâ commendantur, verba faciam *de omnis humanitatis parentibus Athenis*. Ita fiet, ut, licet, circumscriptâ ab hoc loco omni subtiliore disputatione, de re notissimâ dicatur, tamen haec ipsa non aliena censerî queat nec ab hac urbe, ut pote Athenis Batavis, neque a Vestris ingeniis, quae humanitatis artibus conformata placent, nec ab hoc meo officio, quod totum harum disciplinâ continetur. Neque illud vereor, ne hujus argumenti delectus meis consiliis aliunde officere videatur, quando in tam ubere & copiosa materia necesse sit, unicuique Vestrum multa in mentem venire, quae a me ne attingi quidem possint.

Quis enim unquam tantâ ubertate ingenii, tantâ doctrinae copiâ praeditus reperietur, qui de Athenis ita perorare possit, ut non semper, cum plurima dixerit, plura tamen omisisse iudicetur?

Neque vero, haec a me dicentur cupiditate approbandae vobis doctrinae, verum significandae voluntatis, quam ego totam in vestra potestate esse cupio. Itaque spero, fore, ut cum simpliciter & nude Atticae humanitatis indicia ex vetere memoria repetam, ea res haud injucundam apud animos Vestros recordationem habeat, &, si minus meam commendatione, suam tamen dignitate, Vestram mihi exigui temporis audientiam facere possit.

Atque si verum est, quod nemo dubitat, humanitatem, qualis quidem Athenis nata est, contineri iis rebus, quae hominum vitam cultiorem suavioremque & elegantiores reddunt, continuo intelligitur, neque decus parari posse, neque jucunditatem, neque cultum ullum, nisi prius necessitati provisum sit. Necessitatis autem notio ipsa varia quaedam & multiplex est. Eam ego, ne anceps haereat oratio, ex meliore vitae, quam nosmetipsi vivimus, conditione repetitam judicatamque volo.

Jam ponite Vobis ante oculos prisca illa, sive Pelasgia, sive ut proprie loquar, Ogygia tempora, Auditores, & vetustissimam humani generis memoriam replicate. Vedebiturne vel necessitati consultum, ubi rapto vivitur, ubi ea, quibus fames pellitur per caedem, patris invicem latrociniiis quaeruntur, ubi a vi frigoris ab impetuque ferarum vix dum bene se natos praestant
ho-

homines, qui ipsi, ferarum instar, digladiantium inter se libidinum flatibus procellisque huc illuc impelluntur? Ejusmodi vita tantum abest, ut humana sit, ut ne vitalis quidem debeat haberi. At talem, certe non ita dissimilem, vitam fuisse Graecorum antiquissimorum, & ratio ipsa fidem facit, ducta ex Americae praesertim populorum similitudine, & scriptorum quoque auctoritas confirmat. Jam ut concedimus, ex ista immanitatis illuvie & fluctibus Graecarum terrarum Argos emeruisse priores: sic Atticum solum maturius ex ceteris emineat, meliorisque rationis femina & fidelius retineat & feliciter nutriat & explicet. Nacta tamen eadem prae ceteris fautricem fortunam dici possit, nisi impii ingratiq; animi sit; fortunae temeritati tribuere, quod summi consilii & divinae providentiae manifesta documenta habet. Nam quo tempore universa Europa barbariei caligine tenebrisque opacata & contristata jacebat, Asiae haud exigua pars, itemque Aegyptus, dudum collustrata sapientiae luce laetissima artium incrementa ceperat. Atque ex hac terra qui primi in Atticam navigarunt coloni tum sacrae flammæ igniculis opacam, quae Graeciam obsidebat, noctem dispulerunt, omniumque rerum speciem exhilararunt. Cumque ad emendationem vitae nihil profici queat, quoad in diem vivatur, & longe distitis locis homines vagantur, vetus excurrentes aut inhiantes piscationi: alii

rationi prospiciendum est, quae revocet vagos palantesque, inque unum coire & eodem loco consistere suadeat.

Quod quidem, quamquam & jam pastoralis vita propius ad humanitatem accedat, magis tamen fit agriculturae beneficio. Nam, si ab iis terris discefferis, quae suâ sponte inhabitantes nutriunt: ceterarum omnium natura ita fert, ut vivi a nemine, nedum a multitudine uno eodemque in loco diu possit, nisi subactô agro sementeque factâ necessitatibus consultum fuerit. Agricultura autem semel inventa nec reliquas vitae partes patitur temere ferri & diutius efferari, sed una cum stabili domicilio conjugiorum vinculum nectitur, alendae educandaeque proli consultitur, & quae reliqua domesticus cultus utilia jucundaque habet. Ac Cecropem ferunt harum rerum non nihil docuisse Atticos, quorum ipse regnum tenebat, ductâ Agraulo Actaei regis filiâ. Ille vero, sive indigena fuerit, sive ideo biformis dicatur, quod ex Saïtarum Aegypti urbe Athenas delatus binas terras pro patriis habuerit, sive quod marem feminae primus matrimonio junxerit: utique idem pro eo haberi debet, qui miseratus populi ad bestiarum conditionem abjecti, beneficiorum suorum memoriâ gratus apud posteros permansit. Licentius etiam in rebus Erichthonii lusi poëtarum ingenium, qui Vulcani quodammodo filius, Minerva tamen repugnante, terra natum

in.

inferiorem partem a dracone habuit, & Cecropis filiabus Aglauro, Hersiae Pandrosoque exitio fuit. Equidem non magis indulgebo sectandis nominum originibus, quam de universae fabulae sententiâ dicam; licet fuerint, nec inveniisti illi homines, qui in eadem frugum inventarum initia latere suspicarentur. Hoc enim ipsum agriculturae beneficium, quo barbaris gentibus majus imperitiri nullum potest, non jam dubia poëtarum fide, sed manifesto historiae testimonio, Athenis Atticis, tanquam patrium nativumque, vindicabimus. Patrium autem cum dico, non hoc dico, ut eum, qui primus semina in Attico agro sparserit, quod hordeum fuisse credibile est, negem illa asportasse aliunde, & cogere instituiam, sponte ibidem nata tantummodo coluisse. Hoc dico, quisquis undecunque semina acceperit, eundem, in Graeciâ certe, primum Atticis hominibus arationem boumque usum monstrasse cum vomere, vanno aliisque instrumentis aratoriis. Cererem autem, cum Proserpinam quaereret, Triptolemo heroi hoc artificium tradidisse communis fama ferebat. Et patebat ager Rharius, ubi prima messis facta, venerandus religionum sanctitate, Deaeque vestigiis ad posteritatis memoriam consecratus luculentis poëtarum carminibus. Quorum unum nostra etiam aetate haec ipsa civitas, protractum e bibliotheca Moscoviae, RUHNKENIO procurante, in lucem edidit. Atque divino hoc fru-

frugum munere fortunata Attica non ipsa solum insigniter floruit, verum aliis quoque populis quam plurimum profuit. Cujus benignitatis memoria celebrata etiam deinceps est, cum aliis rebus, tum eo, quod ceteri populi multi quotannis frugum primitias Athenas mittere consueverunt. Quanta vero pars universae humanitatis, quamque multiplex hac una agricultura contineatur, hoc ipso intelligitur, quod ab eodem, qui divinitus arationem monstrasset, sive Triptolemo sive Buzyge, eas leges esse latas ferebant, quas a naturâ ipsâ latas diceres. Et erant in Buzygiis execrationibus cum alia necessaria ad humanitatem, tum hoc duplex pronuntiatum gravissime: „ Sacer esto, qui erranti viam non „ monstrarit. Sacer esto qui inhumatum cadaver „ hominis neglexerit.” Quid? idem ille, si scriptoribus credimus, in extremâ illâ vetustate sanctissimae etiam, quam ipsi profitemur, doctrinae congruenter convenienterque, „ alteri facere ve „ tuit, quod sibi quis fieri nollet.”

Et mirabimur, priscos homines salutaria haec vereque divina praecepta ab ipsis diis profecta credidisse, cum Cererem, quae sementem commonstrasset, eandem legiferam & dicerent & venerarentur? Neque vero vita solum Athenis primum emendata est cum publica tum privata, sed ea quoque tradita sunt, quae hujus vitae terminos excedunt & perennia habentur. Nam CICERONI

at quali omnis humanitatis arbitro, cum multa eximia divinaque videntur Athenae illae peperisse atque in vitam hominum adtulisse, cum nihil melius illis mysteriis, quibus ex agresti immanique vitâ exculti ad humanitatem, & mitigati fuerint populi. Quae *initia* ut appellentur: ita re vera principia vitae cognita sint; quorum rationem non solum cum laetitiâ vivendi acceperint populi, sed etiam cum spe meliore moriendi. Et re verâ, quanquam impurorum hominum flagitiosa perversitas posteriore aevo haec quoque instituta ad omnem nequitiam deflexerit detorseritque: illud tamen negari nequit, saniore disciplina rei Atheniensium publicae prospectum fuisse, ut his ipsis praeceptionibus ii, qui mentem sevocare a corpore sensibusque possent; de maximis rebus meliora edocerentur. Qui enim fieri potuerit, ut gravissimi viri, Isocrates aliique oratores plurimi ab his mysteriis laudandae civitatis patriae tam copiosam materiam desumerent?

Sed referamus pedem Eleusine, ab iisque sacris, quae ibidem nocturno aditu occultata fiebant, enitmurque in arcem, ubi, illustri loco constituta, communi omnium venerationi dudum aderat Minerva, quamquam necdum Phidiaco opere, verum tamen ipsa vetustate commendabilis. Illa vero arcem urbemque ita tenebat antiquitus, ut etiam hujus nomen cum ipsâ deâ ex communi origine manasse crederetur. Quam rem qui pluribus ver-

bis

bis persequi velit, in eum, verendum est, ne recte dicatur illud ipsum „noctuam Athenas.” Neque magis disputabo, utrum ei deae prius sit lanificium attributum, an belli administratio. Fuerit licet antiquior illa belli armorumque praefes, verum tamen non ei bello eadem praeest, quod impotentium cupiditatum furoribus temere incrudescit: hoc Mars administret, & per agmina barbarorum sanguinolentus ruat: illa ei bello praeest, quod consilio arteque geritur, quod pacem tanquam finem spectat, quod conservando aequae atque pessumdando cernitur. *

Itaque cum illa dea virtutis bellicae domina & servatrix diceretur, hac ipsa quoque virtute Palladis urbem, ut poëta ait, servatam a diis constat. Ei igitur Deae, nemo non intelligit, quantum conveniat congruatque mansuetarum tutelam artium & feminearum quoque. Non est, quod pluribus verbis persequar eandem urbem,

Paciferae primum cui contigit arbor olivae,
ejusdem numinis beneficio artes etiam pacis, quae illa quidem aetate singulae solarum feminarum erant, ut texendi, nendi, tingendi acuque pingendi acceptas retulisse. Neque minax solum Pallas hastam suam galeaque & aegide, sed decora etiam peplo illo, quem Panathenaeorum festo die Atheniensium matronae sacram pompam in aedem Cereris Eleusinae ducebant. Qua quidem re cognitum quodammodo est, quam arctum inter
utram-

utramque deam intercederet necessitudinis vinculum. Ac Cereris religionibus cultiores *Atheniensium* aliam illam rerum parentem naturam colebant, quae, sicut terrae gremio condita semina intus fuscipiat alatque, editaque in lucem & virescentia paullatim ad maturitatem perducit: ita hominum vitae mortique praesit, quos ea nunc in terram cadentes recipiat, nunc proferat rursus & corporibus induat, alternas obeundi redeundique vices, ipsa semper eadem, lustrans & dirigens.

Per Minervam vero eruditiores rationem declarari volebant, quae, ut illa edita ferebatur e Jovis regis capite, sic & ipsa tanquam regina rebus omnibus moderetur; repositaque excelsis quasi & semper quieto cacumine numquam conturbetur, velut tempestatum impetu ita violentis cupiditatum, concreto corpori continenter obnoxiarum. Neque magis rerum extrinsecus oblatarum varietate huc illuc feratur, & aliunde pendeat, sed intus suscepta cogitatione, agendi leges ex se ipsa ducat; & stabilis immotaque velut ab excelsa specula collustret suo lumine universa, rerum humanarum omnium moderatrix immanitatisque expultrix. His deabus commissa atque subdita urbs *Atheniensium* commune universae Graeciae prytaneum & existit, & a gravissimo rerum scriptore vocata est. Cumque antiquis omnium Graecorum mores fere iidem essent:

Athe-

Athenienses primi, ferro, quod adhuc semper gestari solitum, in pace deposito, ad mitius mansuetiusque vitae genus sese remiserunt. Quodque priscis illis temporibus fieri solebat, ut pietas in deos & quidquid ceterorum officiorum est, suavissimis vaturn carminibus intillaretur in feroces hominum animos: nec Atticae religiones ea commendatione caruerunt. Quando enim Orpheus ille in asperis & saxosis Thraciae convallibus assidens bestias, rupes nemoraque traxerat, simul atque fides blandis impellere digitis coepisset & dulcissimam vocem explicare: Athenae illuc miserant ex suis civibus Musaeum, qui Musarum concentui auscultaret & Calliopes filio Musarumque alumno. Ut vero, quoad ejus fieri potest, conjiciendo eruamus; quod sub his fabularum involucris & quasi integumentis latet: hoc saltem licet assequi: viguisse in Thracia sanctiorem aliquam disciplinam, quae conjuncta cum priscis religionibus & poëseos legibus adstricta in Atticam usque propagaretur, ibique per manus quasi tradita, praesertim in gente Eumolpidarum, saniora multa, quam vulgaris cultus haberet, posteritati eruditae traderet. Neque vero solum Aegyptus & Thracia Athenas erudiit atque ex agresti licentiâ revocavit, verum etiam res Cretensium publica. Constat enim, dudum hanc floruisse meliore civilis ratione disciplinae. Non licet certa fide argumentorum firmare: probabiliter suspicari licet,

The

Theſeum cum jure legibusque arctius copularet Atticos, hanc ipſam Cretici regni formam in multis imitatum fuiſſe.

Hoc tamen Plutarchi, locupletiffimi auctoris fide, perhibent; Epimenidem ab hac ipſa inſulâ oriundum, areſſitumque Athenas in civili diſcordia, nonnullis praeceptionibus ſuis Solonis legibus ſalubriter viam muniviſſe. Quamquam in illius rebus multa propius abſunt a poëtarum commentis, quam ab auctoritate hiftoriae. Ubi autem ſemel altiores radices egit humanitas, ibi nulla in parte, nec publicae rei, nec privatae, finit efferari & obdureſcere ſui ſtudioſos. Itaque priſci illi Attici non modo peregrinorum artes in ſuam rem converterunt, verum profuerunt quoque peregrinis, cum Pelasgorum agmen, qui inopes ſupplicesque ad ſe delati perſugium petierunt, in ſuis finibus habitare paterentur. Iōnes autem ex Achaja pulſos, conſtat, una cum Atticis eodem loco diutius conſeſſiſſe, haud vulgariter adjutos recreatosque φιλοξενίας officio, quo illi inter omnes excelluiſſe dicuntur. Et, ita machinante fortunâ, ipſe ille Daedalus, in Cretam Siciliamque profugus, & Cretenſibus & Siculis artis ſuae ſpecimina edidit.

Quae fabula, vindicata quidem a poëtarum ludibriis, haud exigua adpropinquantium paullatim artium veſtigia retinet; quandoquidem & neceſſarius earundem exercendarum apparatus ab illo inventus aſſicitur, ut ſerra, aſcia, terebra idque genus inſtru-

B

menta

menta alia; & in ipsâ statuaria insignior ars quæ-
 sita, cum humani corporis imagines, quæ, Aegyp-
 tiorum more, adhuc in truncos desierant, vel com-
 pressis pedibus jacuerant, jam sejunctis exhiberen-
 tur, ut incedere diceret. Atque hoc loco mirari
 licet felicem Atticorum indolem, quæ ab exteris
 tradita initia artium ita effingeret erudiretque, ut
 eae non adventiciae nec aliunde quæsitæ, sed in
 Attico quasi solo genitæ viderentur. Itaque fac-
 tum est, ut iidem Aegyptiis Cretenſibusque & aliis
 tanquam suis praeceptoribus haud ita multo post
 lautissima nutricia quasi & minervalia persolverent.
 Neque vero negari debet, si rationem ineas om-
 nium Graeciae civitatum: præclare imprimis actum
 fuisse cum Athenis, quandoquidem ex eruditioribus
 populis in hanc urbem, patentem ad mare oppor-
 tunissimo appulsi, & maturius aliquanto & multo
 crebrius advenissent, qui bona sua cum ea civitate
 communicarent. Ac sicut ea tellus, quæ semper
 horreat, contracta frigore & perpetuis obnoxia aequi-
 lonibus, idonea esse nequit ad alendas fruges fruc-
 tusque arborum, sed ea, quæ, ubi, conceptis se-
 minibus, hiberno frigore adstricta jacuit, vernis
 modicis imbribus & tepore laxetur: ita, cum non-
 nullae gentes perpetuâ torperent barbarie, Attico-
 rum ingenium ex illâ ferinâ immanitate eruditorum
 colonorum beneficio ad mansuetiora studia mitigata
 est. Eodem beneficio Attici homines alias dein-
 ceptas terras affecerunt. Constat enim, cum post

Co-

Codrum Athenis regnari nolissent, Neleum Androclumque hujus filios, coloniam Iönium, qui Melantho rege in Atticam concesserant, deduxisse in eam Asiae partem, quae ab his Iönia appellata, opum rerumque bonarum omnium beatissimâ copiâ effloruit. Cum quidem unius Miletî admonuero, pluribus verbis non opus est, quo illius consilii magnitudo intelligatur. Singulae autem Iönicae civitates, junctae necessitudinis vinculo, suo quaeque loco modoque, laetissima humanitatis incrementa ceperunt.

Neque tamen ulla harum civitatum tam firmiter fundata legibus tamque salubriter temperata, quam ipsae Athenae, ex quo Solon his praeesse coeperat. Nam postquam ea respublica, varie usâ Archontibus & factionibus agitata in diversas partes secessisset, eique malo suis legibus Draco frustra mederi studuisset: tandem eadem a Solone prudentissime administrata inque meliorem formam redacta est. Quanta enim hujus sapientia fuerit, & illud loquitur, quod in septem sapientum numero est, & multo magis ex eo efficitur, quod, cum omnium populorum prudentissimi Graeci haberentur, in Graecis autem longe eminent prudentiâ Attici, ipse omnium Atheniensium prudentissimus & esset & diceretur. Ac feruntur dicta epus plurima, quae fidem faciant; in quibus illud est: se quotidie aliquid addiscentem senem fieri. Nam cum initio ludibundus tantummodo versus fudisset, postea sen-

tentias etiam graves in his inclusit, & res quoque publice gestas multas intexuit. Harum quanta ipse pars fuerit, arguit & Salaminis recuperatio & Megarense tropaeum, quamquam legibus ille suis nullum praeclarius monumentum reliquerit. In eas altius descendere & hujus orationis popularitas vetat, neque mei quidem ingenii modulo magnopere convenire videtur. Illud intelligi volo, ab intelligentissimis harum rerum arbitris, tum prius, tum nostrae memoriae, humanissimas easdem judicatas fuisse, siue publica disciplina spectetur, siue privata. Neque enim solum tanto temperamento plebem inter senatumque egit, ut ab utrisque parem gratiam referret, sed mitioribus omnino, quam adhuc factum erat, consiliis usus est. Quodque sanctissimum Areopagi arum iudicium constituerat, praeparavit idem Salaminiam illam Themistoclis victoriam, qua universa humanitas vindicata a barbarorum impetu est. Nulla tamen te diligentius efficaciusque eidem consuluit, quam eis legibus, quibus puerorum, eorum maxime, quorum parentes aliquo loco numeroque essent, educationem dirigere atque describere instituit. Nam sicut pauperiorum filios sellulariis certe artificiiis voluit erudiri: ita filios ditiorum iis artibus imbuendos censuit, quae ingenuos maxime homines decerent. Simulatque igitur puer septimum aetatis annum agebat, & egressus e gynaeceo matris, nutricisque curâ carere videretur posse, traditus

illo

Ille est duobus magistris, quorum alter eum pugilatu luctâ reliquisque artibus gymnificis exercebat, quibus venatio fere equitatioque addita est; alter eundem literarum initiis erudiebat, praesertim lectitandis carminibus insigniorum poetarum. Nec minus arithmetica geometriaque imbuendum curarunt; quibus Philippi Macedonis aetate accessit quoque picturâ cum linearis tum alia. Citharizare insuper & cantare ad chordarum sonum assidue docti sunt ingenui pueri; ut quasi Aganippes rore mature irrigata tenera pectora nihil intus fusciperent, nisi honestarum rerum cogitationem. Cui rei praeterea consultum eo est, quod diebus festis nonnumquam publice privatimque praemia proponebantur, eroganda iis, qui optime cecinissent. Haec omnia partim Solon prudenter instituit, partim proxima Soloni aetas salubriter auxit & exornavit.

Atque cum statim a pueritiâ his rebus operam dari vellent Attici, harum cognitionem, adscito saepe & eloquentiae & philosophiae studio, suâ linguâ eo vocabulo affecerunt, ex quo id ipsum intelligeretur: Romani humanitatis studia appellarunt, videlicet indicantes, homines, talibus disciplinis expolitos, longissime remotos a pecudibus & tanquam magis homines esse. Multo tamen prius, quam Athenas, velut in commune omnium gentium παιδευτήριον & museum Graeciae suos filios poliendos mitterent Romani, salutari non minus

consilio oratores eo miserunt, qui ejus civitatis leges arcefferent. Itaque factum est, ut, posteaquam Roma gentium domina evasisset, Atticorum respublica universum orbem terrarum legibus suis teneret quodammodo, & earundem semina quaedam, una cum legibus Romanis, ad nostrae usque memoriae civitates propagaret.

Athenas tamen, ut huc revertar, vivo etiam Solone, occupavit Pisistratus, & identidem ejectus restitutusque perpetua tandem potestate tenuit. Neque tamen ille rempublicam conturbavit, sed Solonis legibus & cives uti passus est, & ipse iisdem satisfacere studuit. Quid? idem, cum ipse doctus esset, suamque eloquentiam literis instruxisset, earundem ubertatem & elegantiam in suorum civium commoda converti voluit. Quo circa & praefidis musicae artis, Apollinis Pythii, Jovisque Olympii templum exstruxit, & omnium primus fertur in ea urbe bibliothecam condidisse, scholamque instituisse in Lyceo. Idem Orpheum Crotoniatem, poëtam epicum, in suam familiaritatem adscivit. Homerum autem quum Atheniensem civem haberi vellet, utpote Smyrnâ oriundum, ab Atheniensibus conditâ, hujus poëtae carmina disposuisse dicitur. In quâ operâ vel patrem adjuvit, vel paternum consilium exsecutus est Hipparchus filius, qui hoc praesertim instituisse traditur, ut illa carmina quinto quoque anno Panathenaeorum festo a Rhapsodis recitarentur. Non est
hu-

hujus loci narrationum hac de re varietatem persequi, illud nemo dubitat, saluberrimum Athenis fuisse Pisistrati Pisistratidarumque imperium, cum aliis rebus, tum bonarum praesertim artium insigni adjumento. Etenim Hipparchus tantum abfuit, ut gravis existeret suis civibus, ut hi postea sub eo sese, tanquam sub Saturno, aureum quoddam seculum vixisse praedicarent. Et Plato, vel quisquis ejus dialogi auctor est, qui Hipparchi nomine inscribitur, hujus viri sapientiam dilaudat. Heraclides autem Ponticus eundem *Φιλόμουσον* dicit. Ac quantopere ille Musarum famulos in deliciis habuerit, liquido docet Anacreontis Teji familiaritas Simonidisque Cei; quorum illum, missa quinquaginta remorum nave Samo Athenas acciverat, hunc autem semper secum habuit, magna mercede ei persuadens lautissimisque muneribus. Familiariter item usus aliquantisper est Onomacrito, & ipso poeta; eodemque adjuvandarum artium studio ductus Academiam muro cinxisse dicitur. Cumque urbem auget operibus, doctorumque hominum celebritate conspicuam redderet, etiam eos erudire instituit, qui in agris habitabant. Itaque Hermas constituit per vicos viasque, inscriptis elegis, quibus salutaria praecepta in memoriam vitaeque usum proderentur, ut illud: „Justitiam colito.” „Amicum ne decipito” aliaque plurima. Atque ita, Auditores, prisco admodum aevo, & quod horreret barbarie,

Athenas vidimus non modo religionibus factorumque voce vatium ab agresti ferinaque immanitate revocatas, sed patriis etiam legibus publice privatimque temperatas emendatasque optimis artibus, atque adeo humanitatem altiores jam in hac terrâ radices agere, ejusque incolâs laetiore in dies fructu & maturiore alere & recitare.

Jam hoc tantum bonum, quo praestantius nunquam humano generi datum est, sub hoc ipsum tempus, periculum erat, ne & Atheniensibus & Graecis omnibus & universae adeo Europae eriperetur. Etenim cum haud ita multo post Iônes, cum reliquis Asiae incolis Graecis, inde a Cyro rege, Persarum imperio subditi, a Dario rege defecissent, & bellum Iônicum exarsisset, Athenae eos & copiis adjuverunt, & ipsas quoque Sardes combusserunt. Quod consilium tunc quidem ad irritum cecidisse constat; & finito eo bello a Phrynicho poëtâ in scenâ exhibitâ Athenienses spectarunt expugnationem Mileti. Cumque tam tristi carmini spectaculoque totum theatrum illacrymasset, liquido cognitum est, quam humanus esset is populus, qui & aliorum miseriis. tanquam suis commoveretur, neque ad poëseos vim artificiumque torperet. Neque tamen idem propterea animis concidit, inque muliebrium querelarum mollitiem effusus se affligi passus est, sed erexit sese, & patriae fortiter tuendae non modo signum sustulit, verum etiam
mira

mira virtute consilioque eam rem ad exitum perduxit. Alienum est ab hoc argumento, nec necesse haec uberius explicari: illud reputari volo: illos *Μαραθωνομάχους*, & qui postea variis proeliis victores decertarant, cum e Graeciâ pepulissent Persas, & ocellum Graeciae Athenas servassent, hoc ipso retudisse ingruentis barbariae impetum, & ipsam humanitatis lucem conservasse. Etenim Persae neque unquam ad eum cultum pervenerant, ut cum Graecis possent comparari, & tunc eorum disciplina paullatim praeceps ruere coeperat. Quocirca Aegyptus, quae ipforum vim avertere non potuisset, obscurata jacuit, quoad a Graecis restituta Graecarumque lumine literarum rursus illustrata est.

Jamque ad illud me tempus delatum video, ex quo Pericles rem Atheniensium publicam per quadraginta amplius annos administravit. Hoc maxime & Cimone, qui Persarum copias fregerat, principibus factum est, ut Atheniensium civitas mirum in modum cresceret, ceterisque Graecis in omnibus rebus longe antecelleret & quasi *Ἑλλάδος Ἑλλὰς* existeret. Unde igitur in tanto eorum, quae se ad dicendum offerunt, copia potissimum ordiar? Nimirum ab eo, quod demto horum ornamentorum nihil parari poterat. Nam cum, suadente Themistocle, navalibus copiis salutem suam civitas credidisset, earundem ope, post illam Persarum cladem, paullatim ita

eminuit, ut cum ipsa non multum amplius viginti millia ingenuorum hominum haberet, postea tamen permultas insulas & mille oppida, longo circuitu, inde a Cypro ad Bosporum Thracium, hinc autem rursus reducto orbe ad Euboeam usque societatis necessitudine sibi devincta teneret. In quibus multas fuisse Atticorum colonias & supra monuimus, & exponere longum est. Cumque antea fodinarum argenti reditus e Laurio monte in publicum usum accommodati essent, Aristidisque integritati commune sociorum aerarium commissum fuisset, hoc jam translatum Athenas, a Pericle ad amplificandam urbem exornandamque conversum est. Privatim autem neque in victu, nec in vestitu reliquoque vitae cultu quaesita magnificentia est, sed in publicum tantummodo decus & patriae & deorum maxime patriorum. Neque usquam pauperibus facilior vita suppetiit, quam in hac urbe, in quam, florentem mercaturâ, ex omnibus terrarum orbis partibus omnia continenter importarentur. Non igitur defuit quidquid materiae, aeris, eboris, marmorisque ad publica ornamenta desideraretur. Nec artifices defuere.

Vidit enim haec aetas Cimoni familiaritate junctum Polygnotum, qui una cum Micone & Panaeno porticum illam, quae ex ea re Poecile dicta est, tum aliis picturis decoravit, tum egregiâ illâ tubulâ, qua ille pugnam Marathoniam exhi-

hibuerat. Vidit eadem Phidiam adjunctum Pericli. Hic quidem quum etiam privatus exstruendum curasset Odeum dicatum Rhapsodorum recitationibus certaminibusque muficis, jam praefectus rei publicae illius artificis ingenio ad ea opera perficienda usus est, quae, ab ejus nomine appellata, ad declarandam summam artis praestantiam, hodieque vulgo Phidiaca usurpantur. Non est igitur cur illa pluribus a me verbis explicentur, quae nec disertissimus quidem summam verborum copiam satis digne dilaudare queat. Neque magis praecleara Propylaea commemorabo, aut illum Parthenona, Periclis consilio restitutum multo ornatus, quam antea fuerat. Quod templum tenebat illa Minerva Phidiae; quam cum faceret ex ea, quae in mente ejus infidebat, eximia quaedam specie pulchritudinis similitudinem duxerat. Idemque ad divinae speciei similitudinem artem manumque dirigens confecerat Jovem Olympium, quem Paulus ille Aemilius, Jovem velut praesentem, intuens motus animo est.

Magnam praeterea Atticae urbi & inventionis & exornationis partem debet ars pingendi. Haec enim protulit Apollodorum, Zeuxidis praeceptorem, qui primus hominum, quod colores diversos temperaret umbramque coloribus exprimeret, gloriam penicillo jure conciliavit. Inde ante eum nullius tabula ostensa dicebatur, quae oculos teneret. Atheniensis item, Phidiaeque discipulus fuit
Al-

Alcámenes, qui in marmore non minus, quam in aere eboreque & auro felicissime elaboravit. In Atticorum autem civitatem adscitus, licet Eleutheris Boeotiae oriundus, Myron ille aemulus Polycleti, cujus Discobolus omnium oculos advertit, vacca vero nobilitata est luculentissimorum poetarum carminibus. Quid Parrhasium dicam, qui populum etiam Atheniensem in tabulâ repraesentavit? Quid Euphranora, qui, optimis studiis eruditus & pingendi fingendique idem mirus artifex, cum Theseum, Atticorum regem pinxisset, primus exprimere judicatus est dignitatem heroum. Et Apellis illius aequalem Niciam suum habuerunt Athenae, ut alios praeteream, qui postea quoque florere plurimi. Longum enim est, nec necesse, singulos persequi, qui vel Athenis nati picturâ sculpturâque & aliis artibus claruerunt, vel ibidem agentes ex Atticis maxime rebus operum suorum argumenta duxerunt: quando nemo dubitare potest, quin haec urbs harum artium partem repererit, partim honorem iisdem, vim atque incrementa contulerit.

Et quemadmodum Polycletus consummasse artem dicitur toreuticenque erudiisse, Phidias autem aperuisse: ita hac ipsa aetate poësin, quam aperuerat quodammodo Homerus, suis numeris perfecit absolvitque Sophocles Atheniensis. Utque Polycleti canona imitando Lysippus exprimere studuit: sic ad Sophoclis aequaliumque imitationem optimus

mus quisque posteriorum poetarum se composuit. Prior tamen Sophocle Aeschylus tragoediam, inchoatam inde a Thespide rudiolemque adhuc erudiit eique dignitatem addidit. Qui, ut ipse ad Marathonem Salaminaque & Plataeam pro patriâ decertârat, ita Persarum cladem in scena exhibuit, gravis praecipue sublimisque & grandiloquus. Ejus granditatem exceperit Sophoclis facundia & sapientia Euripidis, quorum ille nec minus sublimis & sermone & sententiis idem tamen expoliit quod rude & incompositum in Aeschylo refederat. Atque in hoc maxime cognitum est quid sit illud: tragoediâ animi purgationem perfici. Etenim cum virum magnum videmus, cum magna fortuna compositum, in ipso mortis articulo sibi constantem, neque fractum fortunâ concidere animo, sed sublime spectare immobilem: nascitur in animis nostris simul cum miseratione ille sensus humanitatis, qui ab omni humilitate alienus nosmet ipsos alte spectare docet, utpote divinitatî cognatos quodammodo atque conjunctos. Nemo autem commovendae miserationis major artifex exstitit Euripide, qui philosophiae fructum divinaque Anaxagorae Socratisque placita in scenae actionem traduxit. Itaque fabulis animorumque motibus tragoedia eam fraudem fecit Athenis, qua, ut praeclare dicebat Gorgias, „ & , qui deciperet non decipiente justior esset, & , qui deciperetur non decepto sapientior.” Neque igitur ad

ad vana oculorum oblectamenta, verum ad animi honestissima studia erogatum debebat videri, quidquid Attici in Phoenissas, Oedipos, Antigona, Electramque & similes fabulas sumtuum faciebant. Nec lyricae poëseos rudes fuerunt Athenae, & Lyricorum etiam principem Pindarum, cum Thebanus esset, quoad ejus fieri poterat, suum esse voluerunt, quandoquidem ipsum illum civitate donarunt. Comoedia porro, quae aliunde, maxime a Siculis initia cepisset, Athenis tamen & ipsa ad maturitatem adducta est; non modo vetus illa, quae, liberâ republicâ, improborum saepe hominum licentiam compescuit, sed media quoque itemque nova, quae e foro quasi & concione in aedes se recepit, privatorumque ingenia moresque utilissime imitata est. Atque Aristophanes, licet in veteris maxime Comoediae poëtis habendus, morum tamen Atticorum nobis optimus exstitit interpres, quem Plato in deliciis habuit, in ejusque animo, velut in sacrario Gracias sibi ipsas domicilium constituisse, aliquo epigrammate prodidit.

Quid eloquentiam persequar? Cujus studium ipse ille Romanorum eloquentissimus non commune fuisse Graeciae dixit, sed proprium Athenarum. Et revera una urbs Attica pluribus sanae eloquentiae, quam universa Graecia floruit operibus. Hac autem arte nulla magis judicari debet in publicum profuisse, tanquam vitae communis magistra, stu-

stuporisque & barbariae expultrix. Nam cum
 summa rerum tunc quidem penes populum esset,
 iudiciisque interessent homines de plebe: neces-
 se fuit, illam Periclis, Alcibiadis similiumque vi-
 rorum, a philosophiâ professorum, orationem
 doctrinamque ad popularem simplicitatem demitti.
 Quo factum est, ut quidquid animus, in maxi-
 marum rerum meditatione defixus, secum conce-
 pisset, illud ipsum in communem omnium intel-
 ligentiam explicaretur. Dies me deficiat, si Atti-
 corum oratorum partes quasi & fontes repetere,
 atque genera & velut familias describere insti-
 tuam. Quod e veteribus ipse ille optimus elo-
 quentiae iudex CICERO, & recenti memoriâ civis
 vester me longe eruditior ita fecerunt, ut nihil
 desiderari possit. Itaque nihil dicam de concin-
 nitate Gorgiae, qui primus paria paribus adjuncta
 & contrariis relata contraria dicitur invenisse, ni-
 hil de subtilitate & elegantia Lysiae, nihil de prae-
 stantia Demosthenis, qui unus omnes eloquentiae
 numeros explevit, nihil de Phalerei illius suavi-
 tate doctrinaeque. Hoc teneri volo, quod cum
 consilio meo artius continetur. Est enim apud
 CICERONEM: Isocratis domum cunctae Graeciae
 quasi ludum quandam patuisse & dicendi officinam;
 itemque illud alterum: eloquentiam; ut semel e
 Piraeo evecta esset, omnes peragrasse insulas, to-
 taeque Asiae esse peregrinatam. Unde satis intelli-
 gitur, hac sola arte & inveniendâ & augendâ At-
 ti-

ticorum urbem magistram gentium existisse. Neque solum Hyperide, Aeschine, Demosthene florentibus ea laude inclaruit, sed eandem retinuit Demetrii etiam Phaleri aetate, & ad extrema etiam tempora propagavit; ut a Libanio, & posterioribus quoque, dicendi officina diceretur, quo nomine eandem Tullius appellaverat. Ac sicut in marmore rudia initio opera instituuntur inchoanturque, quae, non nisi vetustate commendabilia, aetatem ferunt, quoad doctiore paullatim caelo signa perficiantur, quae praestantia sua intelligentium quoque oculos animosque advertant & teneant: ita sermonis Graeci horrida primum & quasi aspera facies, perpetuis Atticorum oratorum curis erudita & laevigata, divinam illam pulchritudinem explicavit.

Athenis etiam eloquentiae se, tamquam comes & alumna *Historia* applicuit. Nam posteaquam Herodotus illis Persici belli heroibus suum & praeconium & testimonium tribuisset, in eaque jam tum primaria urbe publice recitasset sui operis partem, quo ille universi orbis terrarum memorabilia complexus erat: Thucydides, uti Miltiadis tropaeis Themistocles, sic ipse illius laudibus excitatus ad patrias res conscribendas se composuit. Hic primus historiam, arcessitam quasi e templorum penetralibus, in castra concionemque adduxit, & prudentiae civili militarique accommodavit. Cumque exsul civibus suis sua & virtute & prudentia.

dentia amplius in castris prodesse non posset: iisdem scribendo prodesse voluit in secessu, cum funestissimi belli varios actus vicissitudinesque explicaret & velut ad oculorum sensum traduceret. Quod ille ita perfecit, ut in bellicis rebus bellicum quodammodo canere diceretur. Neque solum consilia ducum explicavit, sed civilium quoque commutationum causas & incommodorum remedia intelligentissime aperuit. Quocirca, qui postea in consimili argumento elaborarunt, ut Polybius, Sallustius, Tacitus, & recentiores etiam; ab hoc potissimum edocti exstiterunt. Quas vero ille orationes rebus interposuit, eae redundant & assuunt egregiae sapientiae copia; nemoque illo effitacius omnem eloquentiae vim ad iuris naturalis perennia sanctaque praecepta stabilienda adhibuit. Atque ita, Atheniensis hominis ingenio historia facta est experientiae vicaria humanitatisque commendatrix. Hujus autem civis Xenophon, licet non aequae grandis nec ratione, nec oratione, tamen & ipse rerum descriptionem ad omnem humanitatem accommodavit. Qui cum, profectus a Philosophia Socratica, magnam vitae partem exegisset in castris, & bellicam disciplinam & omne officium imperii vitaeque actionem omnem illius rationis praeceptionibus temperavit & moderatus est. Leniore autem sono orationis, quam Thucydides & postea Callisthenes usus, tam

C

dul-

dulcis fuit, ut ejus voce Musas quasi locutas dicerent. Fuerunt quoque plurimi, qui subtiliter & copiose Atticorum origines perscriberent, resque patrias omnes uno volumine complecterentur. Horum celeberrimus Philochorus Atheniensis, qui doctrinae ubertatem, perceptam ab Eratosthene, ad historiam adhibuit. Eadem doctrinae laude commendabilis existit Apollodorus & ipse oriundus Athenis, qui & alia permulta scripta edidit, & historiam, cum fabularem tum ceteram explicuit, &, quoad ejus fieri poterat, ad temporum rationem revocavit. Huic quidem rei jam ante Thucydidem quodammodo consuluerat Meton, Atheniensis astrologus, illâ suâ Enneadecaëteride, sive orbe undeviginti annorum, quo ille solis lunaeque motum conciliare studuit. Itaque & hoc utilissime Attici, quod siderum cognitionem ad rem civilem retulerunt. Artis autem salutaris qui honor apud eosdem fuerit, & alia arguunt & illud inprimis, quod HIPPOCRATEM medicorum principem civitate donarunt publiceque initiaverunt Eleusiniis.

Multa in hoc genere a me praetermittenda sunt necessario, cum *Philosophiae* me Xenophontis injecta mentio admonuerit; quamquam hoc quidem loco & ipsa leviter tantummodo a me attingi & quasi delibari possit. Et philosophiae nutrices Athenas quis unquam, summa licet orationis copia

pia praeditus, ita laudare queat, ut ejus argumenti
 uberrati satis fecisse videatur? Et vero, si unum
 Socratem protulissent Athenae, hoc solo nomine
 de universo hominum genere praeclare meritas
 debebant judicari. Nunc plurimos protulerunt,
 qui, quam plerique a Socrate orti essent, tamen,
 quod ex ejus variis & in omnem partem diffusis
 disputationibus aliis aliud apprehenderat, maxime
 diversi inter se, ac dispaes fuerunt. Ac si verum
 est, quod eum fecisse veteres tradiderunt, quod-
 que ita esse Xenophontei in primis dialogi unum-
 quemque docere possunt, avocavisse eum primum
 philosophiam a rebus abstrusis ab ipsaque natura
 involutis, & ad vitam communem adduxisse, ut
 de virtutibus & vitiis omninoque de bonis rebus
 & malis quaereret: igitur hoc si verum est, quis
 humanior Socrate unquam philosophus fuit, quis
 modestior & ab omni arrogancia & fastu alienior?
 Hoc auctore philosophia existit vitae gubernatrix
 virtutum omnium parens & pravarum libidinum
 victrix. Hic, si quis alius, ad suam ipse regulam
 vixit &, quod apud poetam est, pudoris quasi
 specimen absolvit. Hujus item discipulus PLA-
 TO, licet ad retrusarum rerum investigationem rursus
 redeisset philosophiam, cum de mundi fati
 & ortu similibusque rebus aliis quaereret, neque
 tamen idem a praeceptoris virtute defecit, sed
 praestantissima ejus decreta manentiora posuit. Nam
 C 2 quod

quod SOCRATES docuerat, animos hominum esse divinos, iisque quum e corpore excesserint, reditum in coelum patere: gravissimis ille firmavit argumentis & uberrime explicavit. Idemque rerum formas, sive ideas, esse docet, quae neque gignuntur nec intereunt, cum cetera omnia nascantur & fluant; a quorum servitio & illecebris idem mentem vindicari jubet & ad illarum unice cogitationem revocari. Itaque soli Athenienses, tunc quidem verissimo dici poterant, ad coelum iter cognitum perspectumque habere. Et quemadmodum ad salubres animorum quasi epulas suavissimum Socrates addiderat condimentum sermonis: ita Socraticorum quoque principes orationis lenociniis & velut incantamentis mirificos rerum honestissimarum amores & excitabant & augebant. De Xenophonte supra diximus, & notissimum illud est, melle dulciorem ejus orationem esse, quam ipsae Gratiae finxisse videantur. Platonis autem tanta dicendi ubertas, ut ipsum philosophorum quasi quendam deum haberent, Jovemque, faterentur, si graece loqueretur, sic loqui. Propterea ex Academiae spatiis summi oratores exstiterunt, & ipse ille Demosthenes fertur lectitavisse Platonis libros ipsumque audivisse? Cumque antea Atticorum dictio ad illam salubritatem & quasi sanitatem conformata esset, quâ ea prae ceteris commendaretur, jam, Socraticorum erudita in-
 niis,

nis, summa etiam elegantia venustateque placuit. Elegans autem imprimis atque faceta est illa ironia, qua in Platonis Xenophontisque libris Socrates utitur, praesertim cum sophistas ludit. In qua dissimulantiâ, idem iudicatus est, omnibus lepore humanitateque praestitisse.

Eodem maxime tempore Athenis & rem scenicam Aristophanes excoluit, qui Platonem etiam in suam admirationem converterat, & Periclis domus tum illius, tum Socratis, aliorumque summorum virorum familiaritatibus floruit. Ejusmodi hominum congressibus si quis cum laude interesse vellet, eum oportebat placere ea facilitate morum, quae aequè aliena esset a fatuitate, cui nihil non probatur, atque a morositate tristitiâque, cui nil probari potest. Commendari debebat faceto quodam genere sermonis, quod liberum esset, nec indecorum. Atque in his circulis nata est dicacitas, non scurrilis ista & quae quemquam laedere videretur, sed modica quaedam & decora. Horumque hominum colloquiis scriptisque & intellectum primum est, & ad eam regulam postea exactum, quid sit illud, Attice dicere & ad Atticorum aures teretes religiosasque accommodatum. Quae colloquia ut urbanitatis quasi quodam sale perspersa mirifice placent: sic nec minus eo commendantur, quod scientissime fugiunt quidquid nimium ferri & fundi videatur. Et sicut Attica

judicia orationem fastidiebant, quae, inconcinna ac velut impexa, agresti facie horreret squaleretque: ita displicebat ea, quae nimis comta & quasi calamistris inusta unguentisque delibuta flucret. Neque vero solum in sermonibus ac scriptis Attici detrectabant affectatum istud genus effusumque, quodque nimia arte quaesitum videretur: sed in rebus omnibus, in victu, vestitu inque universo vitae cultu. Ita enim videmus fere fieri, ut, ubi semel, dispulsa castimoniae inimica barbaria, sensus ordinis decorisque vigeat, quo magna pars humanitatis continetur: jam omnia suum ornatum accipiant, hoc est cum, qui naturae humanae legi congruat, elegantiaque quaedam existat, non ad unum quoddam genus adstricta, sed per omnes vitae partes fusa & explicata. Hac elegantia nitueretur Athenae, ex quo eas Pericles suam suavitatem exhilararat; cognitumque ipso effectu est, quid sit illud, quod ipse apud Thucydidem suos cives facere dicit: φιλοκαλεῖν μετ' εὐτελείας καὶ φιλοσοφεῖν ἄνευ μαλακίας.

Illā vero eloquentiā nobilitata & verus Academia est & quae securae sunt reliquae, ut summus Romanorum orator idem de se profiteatur, quod supra in Demosthene observavimus. Xenocratis tamen non eadem proditur sermonis comitas fuisse, at eo efficacior gravitas, qua ille Polemonem respicere & ab infantiā ad severitatem redire coëgit. O vitae philosophia
 emen-

emendatrix cupiditatumque rectrix, o felicissimum rationis & perpetuum bonum. Ejusdem Xenocratis sanctitati tantum tribuerunt Athenienses, ut cum testimonium, publice a se dictum juramento firmare vellet, unâ voce, se vel injurato credere acclamarent, neque jurare paterentur. Quod judicium, dubitari potest, utrum honorificentius iis fuerit, a quibus fieret, an ei, in cujus gratiam. Quid? in hoste etiam suae humanitatis testimonium exstare voluerunt Athenienses. Qui quidem, captis Philippi tabellariis, epistolamque Olympiadi inscriptam ferentibus, non solum eam, patefieri nolentes, uxori missam salutationem peregre absentis mariti. Satis de modestiâ: misericordiae exempla in medium profereamus. Nulla unquam Graeciae civitas pauperum necessitatibus tam diligenter consuluit. Nam sicut volebant quemquam desidiâ torpere, eique vitio etiam occurrerant constituendâ *γραφῆ ἀπύλας*, lege a Dracone, uti videtur latâ: ita humanissime subveniebant iis, qui, cum meliore fortuna digni essent, eadem uterentur adversâ. Quis nescit illas *ἐταίρας*, sive sodalitates, quae non modo convivorum causâ jungebantur, sed eo etiam consilio, ut se invicem adjuvarent sodales. Eodem pertinebat *ἐκᾶνος*, stipes collatitia, quae ea lege conferebatur, ut, si rursus emerfisset, qui acceperat, quantum illi erogatum erat, tantundem restitueret.

Nec in ullâ aliâ urbe Graecorum publice subveneri solitum fractis corpore, constat, & caussariis, nisi Athenis. Et nota est Misericordiae ara, posita in foro Atheniensium, qui ei numini singularem quendam honorem habebant.

Illuc redeo. Vocat enim ille inter Atticae philosophiae principes eximius Aristoteles: Qui quidem verissimam illam praeceptoris vocem constanter tenuit, omnem doctrinam ingenuarum & humanarum artium uno quodam societatis vinculo contineri; eratque in illo ea cupiditas, quam idem Plato in philosophi indole inesse voluit, disciplinae non unius alicujus, sed universarum. Cui studio cum ingenium responderet, consecutus ille hoc summum est, ut in omnes scientiae partes intelligentiam converteret, & literarum universarum quasi orbem non modo mentis cogitatione verum etiam scriptione, complecteretur. Idem, unus homo, de rebus diversissimis, de siderum motu, ordine & intervallis, de elementorum vi & ratione, de plantarum, animantium, lapidum varietate & generibus subtilissime exposuit, & plurimarum artium, quae adhuc apud Graecos effluerant, indolem naturamque ad rationis praecepta primus retulit. Hunc igitur suspiciant ii philosophi, qui cum vixdum unius saepe artis rationem recte tenent, tamen, velut Atlante coelum, sic suo supercilio universam rerum naturam nihi opinantur.

nantur. Ab hujus viri ludo itemque ab Academia, tanquam ex omnium artium officinis, oratores, imperatores ac rerum publicarum principes profecti sunt, ab his mathematici, medici, poëtae, musici denique exstiterunt.

Videre Vos opinor, quam se latus orationi meae campus ostendat, si, quae hoc loco se offerunt, persequi, atque in singulis Academiae, Lycei, Stoeae & Epicuri hortorum ornamentis subsistere & immorari velim. Sed non committam ut cuiquam videar transilire eos terminos quos initio pepigi. Itaque omittam illos Academicos, Arcesilam, Carneadem, Philonem, Antiochum, alios; neque magis dicam de perpetua illa Peripateticorum eaque nobilissima familia Theophrasto Clearcho, Dicaearcho, Heraclide Pontico, Aristoxeno, aliisque, quos enumerare longum est. Tacebo universam Zenonis Chrysippique rationem qui cum contractioris adstrictiorisque orationis essent, tamen rerum a se traditarum luminibus non minus, quam Polygnotus & Micon illam porticum nobilitarunt, unde eorum secta nomen invenit. Quid porro Epicurum dicam, cujus doctrina sanctitate vitae commendabilior apparuit? Quid Cyrenaicorum magistrum Aristippum, qui gravissime docuit, philosophiae studiis homines in veram libertatem vindicari? Quid Megaricos, quid Eliacos & qui reliqui plurimi ab Atticâ philosophiâ exorti sunt?

Neque postea, fractis ad Chaeroneam Graecorum opibus, literarum honor, quo Athenae floruerant, vetustate obsolevit. Nam inde ab Alexandri aetate, patefacto orbe, latius etiam evagata Atticorum humanitas suis beneficiis & Asiae magnam partem & alias terras complexa est. Taceo plurima: illud attingam, cum mortuo Alexandro bellis continuis divexati Graeci alias ex aliis partes sectari coacti essent, & Athenae quoque a Demetrio Poliorcete defecissent, hunc ipsum regem, exoratum a Cratete philosopho, illius incolis humanissime veniam dedisse. Illius aequalis Demetrius Phalereus non minus inclaruit. Qui cum rem Atticorum publicam optime gessisset, ex patria pulsus ad Ptolemaeum se regem Alexandriam contulit; ibique praefectus illi bibliothecae, ut Ciceronis verbis utar, multa praeclara in calamitoso otio scripsit, non ad usum suum, quo erat orbatus, sed animi cultus erat ei quasi quidam humanitatis cibus. Et quemadmodum Athenienses tunc quidem ingenii sui bona cum Aegypto, suarum religionum parente, communicaverunt: sic iidem multos doctos homines, expulsos Ptolomaei Physconis saevitiâ, ad suos Lares redire viderunt, & benignissime receptos aluerunt. Quapropter ea urbs, quam olim communem Graeciae focum dixerat Pythia, nunc quidem communis eruditorum omnium focus poterat haberi. Antiochi
Mag.

Magni res, quam vim in ejus civitatis conditionem habuerint, notum est. Illius impetu represso A. Atilius Romanae classis praefectus, Atheniensibus fame laborantibus maximam tritici copiam distribuit; ut adeo frugum antiquitus inventarum beneficium in summa inopia quodammodo retributum posset videri.

Succedere graviora tempora. Nam, ut alia taceam, Romanorum opibus in immensum crescentibus, Mithridates rex Ponti, in Graeciam ingressus primariam illam urbem ceperat. Quam deinde Sylla armorum vi recuperavit, & gravissime affixit. Atque tunc primum factum est, ut Aristotelis scripta, translata Romam, terrarum dominis innotescerent. Quae res quam vim habeat, nemo nescit, qui & horum librorum praestantiam norit, quibus plurimarum ratio disciplinarum consignata est, & secum reputaverit, quot populi deinceps per labentium seculorum decursum usque ad renatas literas, ab ejus hominis ingenio velut ex uberrimo fonte suam scientiam certatim repetierint. Itaque Athenae, quae Homerum sua quasi civitate donarunt, quae Platonem in lucem ediderunt, eadem & doctissimum philosophorum Aristotelem ad perpetuam posteritatis memoriam commendarunt.

Adeo deinde, ut huc redeam, certa Atheniensium in Romanos fides fuit, ut semper & in om-

omni re, quidquid sincerâ fide gereretur, id Romani, Atticâ fieri prædicarent, referente ipso Romanorum rerum scriptore. Post pugnam Pharsalicam Julius Caesar Atheniensium civitati, quæ cum Pompejo fecerat, majorum gratiâ ignovit. Pacato orbe illuxit Atticis literis lætior dies. Qui enim ex Romanis harum studio operam dabant, ii fere Athenas mittebantur quas ab hac re Propertius *doctas* appellat. Quid ego Pomponium memorem, quem non cognomen solum Athenis deportasse Cicero dicit, sed humanitatem etiam & prudentiam. Tantum ei urbi tribuebat is, quo ipso nemo Romanus nec prudentior unquam nec humanior fuit, quique & ipse in iis debet haberi, de quibus poëta;

— *tibi cor, limanæ Minervæ,*

Acrius, & tenues finxerunt pectus Athenæ.

Retinebant autem, Tullii quoque ætate Athenienses præclaram laudem suavitatis, ut, eo iudice, eruditissimi homines Asiatici a quovis Atheniensi indocto, non verbis, sed sono vocis, nec tam bene, quam suaviter loquendo viderentur superari.

Imperatorum quoque Romanorum ut quisque humanissimus fuit, ita fere illam urbem liberalissime habuit. Hadrianum, constat, eam restituisse,

ex-

exornasse gymnasio & bibliotheca instruxisse, exhilarasse etiam, Periolis exemplo, festis Dionysiis celebrandis edendisq; agonibus, ut alia praeteream. Idemque urbis partem de suo nomine Hadrianopolin vocari voluit. Tam egregia consilia imitatus est Antoninus Pius. Marco vero Aurelio Imperatore tum eloquentiae suae doctrinaeque luce eandem collustravit tum suis ex opibus liberalissime recreavit Herodes ille Atticus. Neque a patriâ virtute defecerunt Athenae, postquam Christiana sacra amplexae essent; singularique pietate commendabiles insigniter floruerunt & constitutis Imperatorum munificentia disciplinarum cathedris & haud exigua docentium discipulorumque frequentia.

Nunc, quando ad orationis clausulam ventum est, Auditores, ubi ea, quae exposita sunt, quo ea altius in auditorum memoria infigantur, breviter ac summatim colligi solent, equidem hoc melius facere nequeo, quam verbis unius eloquentissimi omnium Romanorum, Ciceronis. Ita enim ille in oratione pro L. Flacco: „ Adhuc Athenienses, unde humanitas, doctrina, religio, „ fruges, jura, leges ortae, atque in omnes terras „ distributae putantur: de quorum urbis possessio- „ ne, propter pulchritudinem, etiam inter deos „ certamen fuisse proditum est: quae vetustate ea „ est, ut ipsa ex sese suos cives genuisse dica- „ tur,

„ tur, & eorum eadem terra parens, alitrix, patria
 „ dicatur: auctoritate autem tanta est, ut jam
 „ fractum prope ac debilitatum Græciæ nomen
 „ hujus urbis laude nitatur.” Haec ille.

Ego autem, licet mecum optime sentiam hoc
 tot tantarumque rerum gravissimum argumentum
 adumbratum tantummodo a me esse, & extremis
 duntaxat lineis descriptum: tamen ea sufficere exis-
 timo, quo intelligatur, eam urbem non modo
 procreatricem humanitatis fuisse verum altricem
 etiam, eandemque hanc virtutem per terrarum or-
 bem latissime utilissimeque propagasse. Jam equi-
 dem hoc loco possum evagari latius, atque tum
 repetitis ex majorum memoria, tum vivis ac spi-
 rantibus exemplis confirmare, quantopere in plu-
 rimis rebus Vestra civitas veterem illam omnis hu-
 manitatis parentem civitatem referat, & quam vere
 illa, communi intelligentissimorum hominum con-
 sensu, Athenarum Bavavarum nomine appellatur.

Sed advocat me ab eo consilio & temporis ratio,
 quæ me finem imponere orationi admonet, neque
 ea res, dudum pro sua dignitate ab hominibus
 me multo doctioribus celebrata, meae vocis testi-
 monium desiderare videtur.

Quo circa illud unum agam, ut Vos commo-
 nefaciam ejus rei, quam a Vobis teneri mea maxi-
 me refert. Nostis enim, in illis Atheniensium
 virtutibus eminuisse præcipue humanitatem erga
 pe-

peregrinos; ut etiam Pericles apud Thucydidem hoc nomine cives suos dilaudet, eosque neminem quemquam a suae disciplinae elegantiaeque fructu arcere profiteatur. Jam cum *Augustissimi Regis Vestri* auctoritas, *Curatorumque hujus Academiae* consilium me, quod Vestris rebus mea quaelibet operâ nonnihil prodesse viderer posse, peregre huc arcessiverit, Vos nunc ego ea, quae par est observantiâ rogo, ut, quod peregrinus sum, nihilo me minus idcirco humanitate Vestra complectendum judicetis. Neque ego ex aliquâ barbariâ huc delatus veni; Heidelbergâ evocatus veni; quae civitas, & ipsa dedita optimarum artium studiis, religionibus autem sanctissimis Vestrae reipublicae juncta antiquitus, hodieque Vestris laudibus commodisque, tanquam suis ipsâ bonis & decoribus humanissime laetatur. Equidem Vobis invicem polliceor sancteque promitto, me, quantum in me est, effecturum, ut neque fides mea nec strenuum Vestrarum rerum studium unquam in me desiderari possit.

Vos jam mea oratio compellabit, *Humanissimi Commilitones*, qui hac illustri literarum sede honestissimis studiis operamini. Non est, quod Vobis explicem, quam vim bonarum artium tractatio habeat, quibusque eae rebus maxime contineantur, quando & iis ceterarum disciplinarum magistris utimini, qui & vocis & exempli sui auctoritate hujus rei

rei gravitatem egregie declararunt; & vero in his ipsis artibus ei doctori operam datis, qui easdem ingenii sui doctrinaeque luce insigniter illustravit. Hic Vobis & verbis & quotidiano usu luculenter monstrare solet: non id agi in hac disciplinâ; ut literarum apices sectemur, ut ad syllabas adhaerescamus, inque minutis, neque liberalis studio hominis dignis quaestiunculis tempus teramus: sed, quoniam recte cogitandi sapientique intelligentia & usus e veterum scriptis velut ex limpidissimo perennique sapientiae fonte ducatur, qui nonnisi verborum sermonisque Graeci Romanique accurata scientiâ recludi & aperiri queat, propterea faciendum esse, ut in verborum cognitionem & utriusque sermonis usum nos penitus infinuemus. Ab eo viro Vos instituti nostis, non huc spectare nostrae vim disciplinae, ut fabularum nugas aucupemur, recoquendisque vulgaribus rebus bonum otium perdamus: verum huc spectare, ut interpretandis Graecis Romanisque scriptoribus, a quibus omnium disciplinarum ratio manavit, maximarum rerum cognitione nutriamur, quae ad vitam humanam, ad rempublicam pace belloque administrandam, ad legum, iurium cognitionem ad artem salutarem & sacram in primis doctrinam vel maxime faciunt; quibus ingenia conformantur, mores emendantur ac reguntur, quibus animus ad rerum pulchrarum sensum miti-

ti-

digatur & effingitur, uno verbo, quibus ipsa humanitas continetur.

Neque Vos ego nunc admonebo, ut omni adhibita industriâ earum artium laudem fructumque consequi studeatis. Hoc Vobis significatum volo, me, excellentissimorum Collegarum exemplo, id unum acturum, ut Vestris rationibus consulam, & quantum coniti atque efficere poterem, tantum me collaturum ad honestissima studia adjuvanda, vestraque ingenia Graecarum literarum antiquitatisque usu excolenda. Cumque omnes continuo curae meae eo dirigentur, ut possim quam plurima meae erga Vos voluntatis documenta edere: nihil mihi quidquam gratius poterit accidere, nihil mea magis studia inclinare, quam si Vos in hoc praestantissimorum virorum domicilio ad eorundem laudes naviter contendere videro.

Summe DEUS, qui me in hac bonarum artium sede collocasti, & ea a me juvenibus tradi voluisti, quae possint immortalibus eorum animis prodesse: hoc tam sancto muneri annue, mearumque virium tenuitatem Tuo robore confirma, REGEM autem nostrum, quem vices Tuas in hoc populo gerere iussisti, saluum sospitemque praesta, quo possit tantis curis sufficere. LITERARUM item MODERATOREM & hujus Academiae CURATORES tuâ sapientiâ illustra, ut huic saluberrime consulant, Doctorum por-

D

ra

ro studiis benignissime adsis eaque ad Tuum honorem dirigas. Suscipe tandem hanc Juventutem, quam nostrae fidei credidisti, eorumque animos ad innocentiam eaque, quae sola perennia sunt, converte.

D I X I T

A N N O T A T I O.

P. 1. *Cum Pisone*] Locus est apud Ciceronem De Finib. V. 1. coll. cap. 2. ubi est: „Ego autem tibi, Piso, assentior, usu hoc evenire, ut
 „acrius aliquanto & attentius de claris viris locorum admonitu cogitemus.” *Ibid.* „Hoc autem tempore, etsi multa in omni parte Athenarum sunt
 „in ipsis locis indicia summorum virorum, tamen ego illa moveor exedra. Modo enim fuit Carneades, quem videre videor (est enim nota imago),
 „a sedeque ipsa tanti ingenii magnitudine orbatam desiderari illam vocem puto.” Cic. de Off. I. 1. de Athenis & Cratippo: — „propter summam &
 „doctorem auctoritatem & urbem, quorum alter te scientia augere potest, altera exemplis.” Diversum iudicium est Socratis apud Platonem in Phaedro p. 230. D. τὰ μὲν οὖν χωρία καὶ τὰ δένδρα οὐδὲν με θέλει διδάσκειν, οἱ δ' ἐν τῷ ἄσπεϊ ἄνθρωποι. Quem tamen universum Platonis locum ante oculos videtur habuisse Cicero.

D 2

P. 2.

P. 2. *Quacunque ingredimur*] Cicero de Fin. 1. c.

P. 7. *De — Athenis*] Praecipuas Athenarum laudes strictim persecutus est Menander Rhetor Sect. II. & III. de laudibus urbium; v. praesertim Sect. III. C. I. p. 96. ed. Heeren. &c. II. p. 98—107. Libanii epist. 16. p. 30. ed. Wolf. qui conf.

P. 10. *Cecropem*] Meurs. de Fortuna Athenarum Cap. I. ibique Athen. L. XIII. & Justin. L. II, 6, 7. Ante Deucalionis, tempora (Athenae) habuerunt Cecropem; quem, ut omnis antiquitas fabulosa est, biforem tradidere, *quia primus marem feminae matrimonio junxerit*, — cum ante promiscuis congressibus uterentur. Cf. de Cecrope Diodor.. Sic. I. 28. Plutarch. de S. N. V. ed. Wyttenb. p. 21. not. p. 36. Suidas h. v.

P. 10. *Saitarum*] Athenienses Saitarum Aegypti colonos dixerat Theopompus. Contra Callisthenes & Phanodemus Athenienses Saitarum Patres tradiderant. Proclus in Plat. Tim. L. 1. p. 30. Cf. Meurs. de Fort. Athen. Cap. I.

P. 11. *Frugum inventarum*] Ubertus hanc rem exposuit Heynius v. c. in Opusc. Acad. I. p. 353.

P. 11. *Cererem*] Ovid. Metam. V. 643. sqq.

P. 11. *Ager Rhariüs*] De agro Rhario & Triptolemo cf. quos laudat Ruhnken. ad Homeri Hymn. in Cererem v. 96. 450. 480. & Heynius v. c. ad Appollodor. Observ. p. 27. ed. alt. Praecipue consulendi Meursius in Eleusin. Attic. Lectt. & Athen. Attic. Munkerus ad Hygin. 147. Verheyk. ad An-tonin. Liberal. I. 24. Sancto-Crucius sur les mystères p. 99. & 536. & Boettigerus Imagg. in Vasis exhibit-arum I. 2. 197. Erat autem in Sophoclis fabulis

eti-

etiam Τριπτόλεμος. — Primum Atticorum frumentum *hordeum* (δάρρα) fuit. V. Heyn. Opuscc. 1. c.

P. 11. *Quorum unum*] Homericum Hymnum in Ceterem.

P. 12. *Alis — populis — profuit*] Isocrat. Panegy. cap. 6. p. 21. ed. Morus: οὕτως ἡ πόλις ἡμῶν οὐ μόνον θεοφιλῶς (Menander Rhetor de encomi. Sect. III.) ἀλλὰ καὶ φιλανθρώπως ἔσχευεν, ὥστε, κύρια γενόμεναι τοιούτων ἀγαθῶν, οὐκ ἐφθόνησε τοῖς ἄλλοις, ἀλλ' ὡς λαβὴν, ἀπασιν μετέδωκε. Coll. Thucyd. II. 40. ubi Pericles ita: οὐ γὰρ πάσχοντες εἶδ', ἀλλὰ δρῶντες, πτώμεθα τοὺς φίλους.

P. 12. *Buzyges*] Atheniensis heros, qui aratrum dictus est invenisse, quod alii a Triptolemo factum referunt. Plin. H. N. VII. c. 56. cf. Hesych. in Βουζύγης, ib. interpret. cf. Interpret. ad Polyaen. I. 5. Servius ad Virg. Georg. I. 19. „Epimenides, qui postea Buzyges dictus est secundum Aristotelem.” De Epimenide cf. Heinrichii libellus. E tribus arationibus sacris, quas Athenienses obibant una Βουζύγιον vocata est. Plutarch. Praecept. Conjug. p. 567. ed. Wyttenb.

P. 12. *Exsecrationibus*] Cicero de Offic. III. 13. init. Valckenar. ad Herodot. 231. Clem. Alex. Strom. II. p. 503, 17. ed. Potter.

P. 12. *Ciceroni*] De Legg. II. 14. De mysteriorum primordiis in Attica cf. Callim. Hymn. in Cer. ib. Ezech. Spanh. De immortalitate in mysteriis tradita momimus in Dionysio I. p. 236. sqq.

P. 13. *Materiam desumerent*] Cf. Isocratis Panegy. c. 5. p. 20. ed. Mor. ubi maximorum beneficiorum ab omnibus praedictorum Athenae dicuntur effici-

ANNOTATIO.

ces. Tum sequitur cap. 6. egregius locus de mysteriorum Atticorum beneficio.

P. 13. *Ex communi origine*] cf. Meurs. de Fort. Ath. Cap. II. & quos ille laudat Sophoclis in Oed. Col., Euripidis in Hippolyto & Aeschyli in Persis itemque Ciceronis locos.

P. 14. *Paciferae &c.*] v. Ausonius in Catalogo Urbium:

*Nunc ut terrigenis patribus memoremus Athenas,
Pallados & Cossi quondam certaminis arcem,
Paciferae primum cui contigit arbor olivæ.*

P. 15. *Commune — Graeciae prytaneum*] Eustath. ad Iliad. B. v. 546.: ὅτι δὲ καὶ ἄλλως πολὺ τὸ σεμνόν αἱ Ἀθῆναι πάλαι ποτὲ εἶχον, δηλοῖ καὶ ὁ εἰπὼν τὰς Ἀθῆνας Ἑλλάδος Μουσεῖον. ἔτι δὲ καὶ Πίνδαρος Ἑλλάδος αἰτῆς ἔρεισμα καλέσας, καὶ Θουκυδίδης Ἑλλάδος Ἑλλάδα, καὶ ὁ Πύθιος ἐστὶν καὶ πρυτανεῖον τῶν Ἀλίων. Quae ex Athenaeo fluxerunt, vid. Lib. V. cap. 12. ibique Casaub. & Schweighaeuser. p. 47. & Lib. VI. cap. 65. ubi de Athenis ita: ἦν μὲν ὁ Πύθιος ἐστὶν τῆς Ἑλλάδος ἀνεκλήρυξ· πρυτανεῖον δὲ τῆς Ἑλλάδος ὁ δυσμενέστατος Θεόπομπος. Respicit editam Lacedaemoniis sortem, cum post captas a Lysandro. Athenas Apollinem consulerent; quid eā urbe facerent. Respondit enim, τὴν κοινὴν ἐστὶν τῆς Ἑλλάδος μὴ κινεῖν. Aelian. Var. Hist. IV. 6. Imitatus est Synesius Epistol. 335. Ἀθῆναι — ἐστὶν σοφῶν. Locum laudavit Corfini Fast. Att. IV. 202. & attigit Aristides in Panathen. ad quem locum haec eadem narrat scholiastes Mf. Leidenfis, cujus excerpta mecum communicavit Vir. Cl. Wyttenbachius. Itaque hujus encomii Athenarum quatuor praecipue sunt fontes:

in

ANNOTATIO.

in *Apollinis Pythii* responso, in *Pindari Sophoclisque* (Oedip. Colon. 58.) prædicatione, in epigrammate *Thucydidi*, in *Theopompi* dicto. Epigramma Thucydidem laudatum ab Athenaeo illustravit Jacobus V. Cl. ad Antholog. Gr. I. t. p. 335. qui d'Orvillium ad Chariton. p. 120. laudat; adde Ducker. & Götter. ad Thucyd. II. 41. init.

P. 16. *Ferro — in pace depositio*] Huc facit Thucydideus locus in prooemio I. 6. ubi Graeciae populi testari dicuntur, similia vitae instituta esse apud omnes obtinuisse. *Omnium autem primi Athenienses dicuntur ferrum deposuisse & remissorem cultum fecerunt ad genus vitae lautius transisse.* Isocrates autem in Panegyri. Cap. V. p. 19. ed. Mor. hanc urbem dicit τῆς — κατασκευῆς, ἐν ᾗ κατοικοῦμεν, καὶ μεθ' ἧς πολιτευόμεθα, καὶ δι' ἣν ζῆν δυνάμεθα (i. e. per quam vitam vitalem sive vere humanam vivere possumus.) σχεδὸν ἀπάσης αἰτίας. cf. Cap. X. p. 29.

P. 17. *Epimenidem — arcessitum Athenas*] Plutarch. in Solone p. 84. D.

P. 17. *Itaque prisca*] Cf. not. ad p. 12. *aliis &c.* Add. de Athenarum φιλοξενία Isocr. Panegyri. C. XI. init. Atheniensium misericordiae exemplum in historia Pelasgorum Tyrrhenorum adduxit Larcherius V. S. Chronolog. Herodot. (VII.) p. 248. seqq. ex Herodoti L. VI. c. 137. (cf. Aristoph. Avib. v. 831. ibique Beckii not.) Sequentia eventa belli Athenienses inter Pelasgosque (quae etiam attigit Aristides Panathenaeico) aliter tradiderat Hecataeus Milesius ap. Herodot. VI. 137. Vid. Fragm. Hist. Graec. antiq. Quae item misericordia comparuit in historia Heraclidarum, denique in rebus Ioniae; vid. Isocr.

Paneg. C. XIV. XV. XVI. cf. Aelian. V. H. L. IV. c. 6. L. VI. c. 10. ibiq. Periz.

P. 17. *Daedalus*] Ejus fugam in Siciliam narraverant Ephorus L. VI. & Philistus L. I. Historiarum, uti Heynius ex Theon. Progymnasm. C. II. conjicit. Loca classica de Daedali historia sunt ap. Diod. Sic. IV. 76—79. Pausan. I. 4. & IX. 55. Schol. Eurip. Hecub. 838. 1648. De ejus inventis v. Plin. VII. 56. 57. De ejusdem in Cretam fuga Apollod. III. 15. 8. 9.

P. 18. *Patentem — appulsui*] Athenas ex omnibus omnium orbis terrarum partibus omnia, propter urbis magnitudinem importabantur: sic Pericles ap. Thucyd. II. 38. Laudat etiam Pericles ibid. c. 39. Athenienses διὰ τὴν τοῦ ναυτικοῦ ἐπιμέλειαν, cf. Meurs. de Fortuna Athenarum Cap. IV. qui plures veterum locos attulit, ubi etiam de annonae vilitate. Add. Isocr. Panegy. C. XI. fin. de Piraeo.

P. 19. *Solon*] De Solone sufficiat laudasse Plutarchum in Solone itemque Diog. Laert. in Solone; Dion. Chrysost. Orat. XXI. Gell. N. A. XI. 18. Senec. Epist. XC. Add. Meurs. in Solone.

P. 19. *Atheniensium prudentissimus*] Cic. pro Rosc. Amerino c. 25.

P. 19. *Se — senem feri*] Cic. de Senect. C. VIII.

P. 20. *Humanissimas*] Fuit Atheniensium lex: τοὺς ξένους μὴ ἀδικεῖσθαι v. Xen. Mem. Socr. II. 1. 14. Demosth. Near. II. p. 1374. Constituta & ἱερὴ ἡ religio, de qua v. Heyni Opuscull. Acad. I. p. 213. Hue facere videtur Cic. de Off. III. 6. 6.: „Qui autem civium rationem dicunt habendam, externorum negant, hi dirimunt communem humani generis fo-

ci-

aetatem; qua sublata, beneficentia, liberalitas, bonitas, iustitia funditus tollitur. Quae qui tollunt, etiam adversus deos immortales impii judicandi sunt." Ceterum de humanitate Atheniensium erga peregrinos locus classicus est Periclis in Oratione funebri ap. Thucyd. II. 39. τήντε γὰρ πόλιν κοινὴν παρέχομεν, καὶ οὐκ ἔστιν ὅτε ξηνηλασίαις ἀπείργομέν τινα ἢ μαθήματος, ἢ θεάματος. Quem locum expressit Aristides in Panath. observante Scholiasta MS. Leidens.

P. 20. *Tanto temperamento — egit*] Justin. L. II. c. 7.

P. 20. *Educationem dirigere*] Solon iussit Athenienses filios suos educare convenienter & ordini & facultatibus, quod item Aristoteles de Republ. VIII. 1. necessario praecipere a legislatore debere contendit. Pauperum filios opificia saltem & artes sellularias (τέχνας βαναυσικὰς) doceri iussit Solon. Isocrat. Areopag. p. 333. Atheniensium pueri dimissi ex gynaeceo, quod plerumque septimo aetatis anno fiebat, tradebantur binis praeceptoribus, quorum alter literas docebat, alter gymnasticen: v. Plat. Protag. p. 289. Aristot. de Rep. VIII. 3. cf. Terent. Eunuch. III. 2. 23. Ad liberales artes (τροφὴν ἐλευθέριον) pertinebat gymnastice, itemque equitatio & venatio cf. Plat. l. c. Petit. de Legg. Att. p. 163. & musica. Haec omnia jam Solonis aetate, quamquam Aristot. Rep. VIII. 6. post Persica demum bella musicae assidue operatos Graecos dicit. Et praemia diebus festis nonnullis constituta iis pueris adolescentibusque, qui lyrica carmina Solonis aliorumque optime cecinissent. v. Plat. Tim. p. 414. add. Aristoph. Nub. 955. sqq. ibiq. Scholiast. & Interpret. Postea quoque pingendo & deli-

neando plures vacabant. v. Aristot. I. C. VIII. 3. Plin. H. N. XXXV. 10. Arithmeticae autem & geometriae imbuti omnes. v. Cic. de Orat. III. 32. Quintil. Inst. I. 10. Fragment. Teletis ap. Stob. Serm. XCVII. Atque haec erant ἐγκύκλια παιδεύματα, a quibus discerni solita eloquentiae studium (*) & philosophiae. Diog. Laert. II. 79. VI. 103. De Atheniensium παιδείᾳ consulatur. etiam Isocrat. Panegy. II. 195—197. Plato de Legg. L. I. p. 517. sqq. De paedotribis (παιδοτρίβαις) v. Perizon. ad Aelian. V. H. II. 6. Spanh. ad Aristoph. Nub. 969. His add. Meurf. de Fortuna Athen. C. VIII. ibiq. Schol. Aphthonii & Suid. itemque loca Libanii, Greg. Naz., Amphilochoi, Leonis Imp., Philonis, Sallustii, Justinii.

P. 21. *Eo vocabulo*] παιδεία.

P. 21. παιδευτήριον] cf. Meurf. l. c. ibique Diod. Sic. L. XIII. ubi Athenienses dicuntur κοινὸν παιδευτήριον παρέχεσθαι πᾶσιν ἀνθρώποις. „ Quid vero illae, omnis plane doctrinae omnisque sapientiae parentes Athenae?” Cicero, vel potius Sigonius in Consolat. ed. Froben. p. 326. Hemsterhusius ad Luciani Nigrin. §. 12, ait: Ceterum Atheniensibus ista veluti propria laus tribuitur, quod ad emendandos ineptorum mores, castigandamque vitae rationem multum valerint: Athenas ergo Pericles ap. Thucyd. II. 41. esse dicit τῆς Ἑλλάδος παιδευσιν & Dicaearchus p. 10. testatur, ὅσον αἱ λοιπαὶ πόλεις πρὸς τε ἡδονὴν καὶ βίου διόρθωσιν τῶν ἀγρῶν διαφέρουσι, τοσοῦτον τῶν λοιπῶν πέλειαν ἢ

(*) Max. Tyr. Diff. XXIII. 2. p. 440. Reisk. —

Ἀθηναῖοι λίγην, καὶ ἔστιν ἡ περὶ τοῦ λόγου σπουδὴ τέχνη Ἀττικῇ

ἡ τῶν Ἀθηναίων· (*) eo spectat Menedemi dictum a Plutarcho laudatum de Adul. & Am. Diserim. p. 81. „, vid. p. 312. ed. Wyttenb. Habet autem ita: Εἰς δὲ τούτους ἔοικε καὶ τῷ Μενεδήμῳ πεταιγμένον εὖ λέγεσθαι. καταπλεῖν γὰρ ἔφη τοὺς πολλοὺς ἐπὶ σχολῇ Ἀθηναῖς σοφοὺς τὸ πρῶτον, ἔπειτα γενέσθαι φιλοσόφους, εἴτα ῥήτορας, τοῦ δὲ χρόνου προϊόντος ἰδιώτας· ὅσων μᾶλλον ἄπτονται τοῦ λόγου, μᾶλλον τὸ οἶμα καὶ τὸν τύφον κατατιθεμένους. Cicero de Orat. III. 11. „, Sed hanc dico suavitatem, quae exit ex ore; quae quidem, ut apud Graecos *Atticorum*, sic in Latino sermone hujus est urbis maxime propria. Athenis jam diu doctrina ipsorum Atheniensium interlit, *domicilium* tamen in illa urbe *remanet studiorum*.

P. 22. *Leges urcesferent.*] cf. Plin. Epistol. L. VIII. ep. 24. Cic. pro Flacco 26. & quos Meursius laudat in Libro de Fort. Att. c. 1. Dionysii Halicarnassensis L. X. Livii L. III. & Siliii Italici L. XIII. locos.

P. 22. *Occuravit Pisistratus.*] cf. univérse Meursius in Pisistrato Cap. XI. & quos ille laudat auctores.

P. 22. *Templum exstruxit.*] Aristot. Polit. V. 11.

P. 22. *Bibliothecam — Scholam*] v. Suidas & Harpocration in Δρυκεῖον & apud eos Theopompus, Gell. N.

(*) Ejus comparationis ratio expressa videtur ex Herodot. I. 60. ἐπεὶ γὰρ ἀπεκρίθη ἐκ παλαιτέρῃ τοῦ βαρβαρικοῦ ἔθνους τὸ Ἑλληνικόν, ἰὸν καὶ διξιώτερον, καὶ εὐνθίως ἐκείνου ἀπηλλαγμένον μᾶλλον· εἰ καὶ τότε γὰρ οὗτοι ἐν Ἀθηναίοις τοῖσι πρῶτοις λεγομένοις εἶναι τῶν Ἑλλήνων σοφίην. κ. τ. λ. Et sic saepe haec res videtur declarari, ut tantum reliquis Graeciae urbibus antecedere dicantur Athenae, quantum illae urbibus barbarorum.

N. A. VI. 17. cf. Wolfii Prolegg. ad Homerum p. CXLV. sq. Add. Cic. de Divin. I. 13.

P. 22. *Orpheum Crotoniaten — Homerum*] Cic. de Orat. III. 34. „ Quis doctior iisdem illis temporibus, aut cujus eloquentia literis instructior fuisse traditur, quam Pisistrati? qui primus Homeri libros, confusos antea, sic disposuisse dicitur, ut nunc habemus. cf. Wolfii Prolegg. p. CXLIII. ibique cum alios veterum locos, tum Anonymi ap. Allatium de Patria Homeri, qui (Anonymus) epigramma graecum addit adscriptum Pisistrati statuae, quo epigrammate Homerus Atheniensium civis dicitur, quandoquidem illi Smyrnam condiderint. — Suid. in v. Ὀρφεύς.

P. 22. *Hipparchus filius &c.*] Meursius l. c. Cap. XII. ibiq. Plato in Hipparcho p. 228. B. Add. Wolf. Prolegg. p. CXL. sqq. praesertim CLIV. Heynii Excurf. ad Iliad L. XXIV. T. VIII. p. 809. & Heinrichii Epimen. p. 157. coll. ejusd. Programme de Diaſceuaſtis Hom. p. 17. sqq.

P. 23. *Tantum abfuit, ut gravis existeret*] Thucyd. VI. 54. ib. Duker.

P. 23. *Tanquam sub Saturno*] Plato in Hipparcho l. c. (ſi modo is Platonis habendus eſt).

P. 23. *Anacreontis — Simonidis*] cf. Plat. l. c. Aelian. Var. Hiſt. VIII. 2. ibiq. Perizon.

P. 23. *Onomacrito*] quem tamen poſtea eiecit, quod Muſaei oraculis aliquid inferuiſſet. Herodot. VII. 6.

P. 23. *Hermas*] In Platonico Hipparcho p. 228. bini exſtant verſus, Hermis inſcripti: Μνῆμα τὸδ' Ἰππάρχου • στείχε δίκαια Φρονῶν • alter ita: Μνῆμα τὸδ' Ἰππάρχου • Μὴ φίλον ἐξαπάτα.

ANNOTATIO.

* P. 24. *A Phrynicho poeta*] Herod. VI. 21. Longin. περὶ Ὑψους Sect. XXIV. p. 94. ed. Toup.

P. 24. *Sed erexit sese.*] Athenienses honestis publicis privatisque recreationibus dolores excutunt, ait Pericles ap. Thucyd. II. 38. ad quem locum Wasfius laudavit hunc Pindaricum Nem. IV. init.

Ἄριστος εὐφροσύνα
πόνων κευριμένων
ἰατρὸς· αἱ δὲ σοφαί
Μοισᾶν θυγατέρες εἶδαι
θέλξαν νιν ἀπτόμεναι.

P. 25. *Μαραθωνομάχους*] v. Interpret. ad Herodot. p. 705. 82. a. ed. Wessel. ibid. p. 566. 20 & 33. Valcken. ad Herodot. p. 264. 59.

P. 25. *Pericles*] Ejus ingenium pingit Thucydides loco classico II. 65. cf. Cic. de Orat. III. 34.

P. 25. Ἑλλάδος Ἑλλάς] v. not. ad p. 15. add. Casaub. ad Theophrast. Charact. Prooem. p. 13. ed. Fischer, ibiq. Philo, cujus sunt verba: ὅπερ ἐν ὀφθαλμῷ κέρη, ἢ ἐν ψυχῇ λογισμὸς, τοῦτ' ἐν Ἑλλάδι Ἀθηναί. Alciphron. Epist. II. 3. §. 64. ubi Glycao se videre ait ὅλην ἐν ταῖς Ἀθήναις τὴν Ἑλλάδα, ὅλην τὴν Ἰωνίαν, τὰς Κυκλάδας πάσας.

P. 26. *Polygnotum*] Plin. H. N. XXXV. Sect. 34. Pausan. Att. (I.) 15. Nepos in Milt. VI. 16. interpr. Universe de Athenarum pictoribus aliisque artificibus v. Isocr. Paneg. C. VIII. & XIII. Plin. l. c. Sect. 39 & 36. Hesych. v. Πολύγντος. Plutarch. Bellone An Pace Clar. Athen. Cap. II. p. 417. sq. ed. Wyttenb. Pausan. l. c. 17. 19. 20. & Eliac. c. 6. Athenaeus

naeus: Deipnosoph. XIII. p. 591. Casaub. Cic. de N. D. I. 27. — Color hujus loci ductus est e Mureti Or. VIII. p. 74. ed. Ruhnck.

P. 28. *Polyctetus*] Sicyonius, De ejus canone v. Cic. Brut. c. 86. Plin. H. N. XXXIV, 19. & 8. Quintil. XII. 10. Aelian. V. H. XIV. 8.

P. 29. *Dicebat Gorgias*] Plutarch. de Gloria Athen. p. 427.

P. 30. *Summum faciebant*] Plutarch. l. c. p. 429. Isocrat. Panegy. C. XII. p. 32. ed. Mor.

P. 30. *Pindarum — suum esse voluerunt*] cf. not. ad p. 15. Ἀοιδμοὶ Ἀθῶναι (quae sunt verba Pindari) urbis nomen celebratissimum v. Bibl. Crit. III. 1. p. 49. ibiq. Wytttenbachium ad Julian. Orat. (ed. Lips. Schaeff. p. 144. sq.) de locis autem Pindaricis, (ubi modo ἀπαρὰ καὶ τογρόφανοι Ἀθῶναι, modo Ἑλλάδος ἔκτισμα, κλεῖναι Ἀθ.) vid. Schneider. ad Pindari Fragm. ex Dithyramb. X. p. 74. sq. ed. Heyn. Quae quidem deinceps varie expressa sunt a scriptoribus, vid. Hemsterhus. ad Lucian. Tim. T. I. p. 162. & Wytttenb. l. l. qui Lucianeum locum e Sophoclis Oed. Col. 58. non minus ductum monstravit quam ex Pindaro.

P. 31. *Civis vester.*] Ruhnkenius, in Historia Critica Oratorum Graecorum, praefixa Rutilio Lupo a Ruhnck. edita & Oratoribus Graecis Røisk.

P. 33. *Bellicum canere.*] Quintil. Inst. Rhet. X. 1.

P. 34. *Philochorus*] De Philochoro, aliisque Ἀποδων. scriptoribus vid. Jonsius de Scriptt. Hist. Philosoph. II. 9. p. 189. ed. Dorn. cf. Hemsterhus. ad Aristoph. Plut. p. 341. 382. 440. 449.

P.

P. 34. *Apollodorus — Meton.*] cf. Cosfini Fast. Att. III. 226. sq. de Apollodori Atheniensis Chronicis, v. Heynii editio Apollodori T. I. p. 403.

P. 34. *Hippocratem*] v. quae hac de re contulit Meursius de Fort. Ath. Cap. V. & quem ille laudavit Hippocratis locum, ubi Decretum ipsum insertum est.

P. 35. *Pudoris — specimen absolvit*] cf. Aristoph. in Nubib. v. 993. ib. Ernest. & Hermann. & Ruhnck. ad Tim. Lex. Pl. p. 5. sqq.

P. 36. *Ad coelum iter cognitum — habere*] cf. Athenaeus L. VI. c. 57. p. 25. cf. Casaub. (p. 461. Schw.) „Οἱ δὲ δημαγωγοῦντες, φησὶν (Ἑγήσανδρος). Ἀθηναίων κατὰ τὸν Χρεμῶνιδειον (corruptum, v. not. ad h. l.) πόλεμον, κατακεύοντες τοὺς Ἀθηναίους, Τάλλα μὲν, ἔφασκον, πάντα εἶναι κρινὰ τῶν Ἑλλήνων, τὴν δ' ἐπὶ τὸν οὐρανὸν ἀνθρώπους φέρουσαν ὁδὸν Ἀθηναίους εἰδέειναι μόνους.

P. 37. *Faceta ironia*] Plutarch. Praecept. Ger. Reip. p. 210.

P. 37. *Commendari debebat &c.*] Aristotel. Magn. Morak. I. 31. Rhetor. p. 552. de Rep. VII. 17. Theophr. Char. IV.

P. 37. *Dicacitas*] Aristot. de Mor. IV. 14. cf. 12. Rhet. II. 4.

P. 38. *Apud Thucydidem*] L. II. c. 40. init. ubi est: φιλοκαλοῦμέν τε γὰρ μετ' εὐτελείας καὶ φιλοσοφοῦμεν ἄνευ μαλακίας, πλοῦτῳ τε ἔργου ἐν καιρῷ ἢ λόγου κόμπῳ χρώμεθα. vid. Interpret. ibiq. laud. Ruhnck. ad Hesych. v. φίλος, Morus ad Isocrat. Panegy. p. 6. seq.

P. 38. *Exhilararet*] cf. Pericles in Orat. funebri ap. Thucyd. II. 37. P.

P. 39. *Captis Philippi tabellariis*] Plutarch. Praecept. Reip. Gerend. p. 211. Wytt.

P. 39. *γραφῆ ἀρχαῖα*] Herodot. II. 177. hanc legem quidem Soloni tribuit; sed Draconi potius tribuendam censent eruditi. vid. Valcken. ad l. l. De hac lege nuper item egit Wolffius in Explicat. Tabul. Aliment. Trajan. germanice scripta p. 8. not. ubi Petitus laudatur in Legg. Att. p. 520. moneturque ejusdem legis vestigia superesse in Cod. Justin. XI. 25. & in Novv. LXXX. c. 5. laudato Rothio, qui sigillatam hac de lege egerit.

P. 39. *ἐραυλας*] De his vid. Van Dalii Dissertat. ad antiqua marmora IX. p. 728. sq. cf. Museum Atticum T. I. P. I. p. 109.

P. 39. *ἐρανος*] v. Heraldus in Animadv. in Salmas. L. VI. c. 3. Is. Casaub. ad Theophr. Char. XV. p. 169. Fisch. Petitus in Legg. Att. p. 429. ed. Wesfel. & interprett. ad Thucyd. II. 43.

P. 40. *Caussariis*] i. e. τοῖς ἀδυνάτοις. Vid. Wolfii libell. cit. p. 23. not. &, quem laudat, Taylor. ad. Lysiae Orat. 24. p. 404. sqq. ed. Londin.

P. 40. *Misericordiae ara*] Pausan. Attic. c. XVII. ipit. Misericordiae Atheniensium exemplum est etiam lex de suppliciis gravidarum mulierum post partum differendis, desumpta ab Aegyptiis. V. Aelian. Var. Hist. V. 18. ibiq. J. Kuhn. Clem. Alex. Strom. II. p. 400. D. Plutarch. De S. N. V. p. 25. ed Wyttenb. cf. hujus not. ad h. l. p. 40.

P. 41. *Peripateticorum familia*] cf. Cic. De Fin. V. 3.

P. 42. *Neque postea &c.*] v. quae Heynius attulit Opuscc. Acad. T. I. p. 80. 88.

P.

P. 42. *Ptolemaei Physconis*] Fuit is septimus Ptolemaeorum, & *Κακεργέτης* dictus. cf. Athenaeus IV. c. 73. p. 184. B. Casaub. (p. 194. Schweigh.)

P. 43. *A. Atilius*] Livius L. XXXVI. c. 20. Hoc factum Olymp. CXLVII. anno $\frac{1}{2}$ vid. Corfini Fast. Att. IV. p. 102. cf. Liv. XXXVIII. 10.

P. 44. *Sincera fide — Attica*] Vellej. Paterc. II. 43. 4. ibiq. interpret.

P. 44. *Pomponium*] Cic. Cato maj. prooem.

P. 44. *Propertius*] Eleg. III. 20.

P. 44. *De quibus poeta*] Martialis Epig. VI. 64.

P. 44. *Tullii quoque aetate*] Cic. de Orat. III. 11.

P. 44. *Hadrianum constat &c.*] Pausan. Att. 18—20. De studiorum ratione, quae posteriore tempore Athenis obtinuit vid. Meurs. de Fort. Ath. c. VIII. &, quos ille laudat, Philostratum in Apollonio Atheniensi, a quo *πολιτικὸς ὁρὸς* commemoratur, & Eunapium in Proaeresio, ubi memoratur *σοφιστικὸς ὁρὸς*. Hae cathedrae collocatae erant ab Imperatoribus. Add. Cresollius in Theatr. Rhetorr. & Heeren. Gesch. des Stud. der Klasf. Liter. Vol. I.

P. 45. *Marco Aurelio*] v. quae congeffit. Meursius l. c.

P. 45. *Postquam Christiana sacra &c.*] Synesius Epist. 335. αἱ δὲ Ἀθῆναι πάλαι μὲν πόλις ἐστὶν σοφῶν, ἐν δὲ νῦν ἔχον σεμνύνουσιν αὐτὰς οἱ μελιττοῦργοι. Addit idem, ne tunc quidem (hoc est seculo V. post Ch. n. exeunte & ineunte VI.) prorsus vastatas squaloreque obsitas jacuisse Athenas, sed honestas adhuc familias Athenis floruisse *publicaque doctrinarum studia*: cf. Corfinus in Fast. Att. IV. 202. ad Ol. CCCXVI. Origenes contra Celsum L. III. Ἐκκλησια

μὲν γὰρ τοῦ θεοῦ, Φέρ' εἰπεῖν, ἡ Ἀθήνησι, πραεὶά τις, καὶ εὐσταθής, ἅτε θεῶ ἀρέσειν τῷ ἐπὶ πᾶσι βουλευμένη, ἡ δὲ Ἀθηναίων ἐκκλησία στασιώδης, καὶ οὐδαμῶς παραβηλομένη τῇ ἐκεῖ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ i. e. *Ecclesia* enim quidem Dei, age dicamus, Athenis mitis quaedam & bene constituta, quippe Deo placere, qui est super omnia, volens; at vero Atheniensium concio seditiosa & nequaquam comparanda ecclesiae Dei, quae illic est.

P. 45. *Ciceronis* — in *Oratione pro Flacco*] Cap. XXVI.

P. 45. *Humanitas*] *humanitas* h. l. ob ea quae sequuntur (opponitur enim *in*humanitati) est illa animi morumque conformatio universa, qua homo quasi *magis homo* existit, notatque eam mansuetudinem urbanitatemque, quae doctrinā, legibus &c. efficitur. Aliis in locis, ubi *literae* junguntur voci *humanitas* haec ipsa solum *urbanitatem* significat, vel *leptorem*; ut Verrin. Or. III. 4. Plura dabit Ernestus Clav. Cic. l. *humanitas* fin. cf. Nepos in Attico c. 3. fin., ubi item *humanitati* subijcitur doctrina.

P. 45. *Inter Deos certamen*] i. e. inter Neptunum & Minervam, de quo vid. Apollod. III. p. 192. Nonn. Dionys. XXXVII. 320. sq. 345.

P. 45. *At ipsa — suos cives genuisse dicatur*] cf. Thucyd. L. I. c. 2. quem locum illustravit Wyttenbachius V. S. in Select. Hist. p. 359. comparato loco altero Thuc. II. 36. cf. Herodot. I. 56. ib. Wesfeli & Valken. Isocr. Paneg. p. 17. ed. Morel. Add. Mourf. de Fort. Ath. in Gronovii Thes. A. Gr. Vol. V. p. 682. & Longin. De Subl. Sect. XXIII. p. 93. ed. Toup.

